

CAMERA DI COMMERCIO ITALIANA PER L'UNGHERIA
MAGYARORSZÁGI OLASZ KERESKEDELMI KAMARA

www.cciu.com

Rivista della Camera di Commercio Italiana per l'Ungheria
A Magyarországi Olasz Kereskedelmi Kamara kiadványa

il Ponte

Anno 23 | 2014 | 1

természet
natura

Indice

Tartalom

- 3** I pensieri di un tedoforo
- 4** Egy fáklyavivő gondolatai

- 5** Non solo auguri
- 7** Nem csak jókívánságok

- 10** Natura Umana
- 11** Emberi természet

- 12** Natura Picta
- 14** Natura Picta

- 16** Così lontani, così vicini
- 18** Oly távol s oly közel

- 20** GREENWILL
- 21** GREENWILL

- 22** AGROmashEXPO
- 22** AGROmashEXPO

- 23** Se i maccheroni passano con il rosso
- 24** Vajon a makaróni átmegy a pirosra?

- 26** La "NATURA" giuridica dell'acquisto e l'affitto dei terreni agricoli dopo il 1 maggio 2014

- 29** Avere a cuore la natura: Ungheria e Italia insieme per creare una cultura dell'ambiente
- 32** Szívünkön viseljük a természet ügyét: Magyarország és Olaszország közös erővel a környezetkultúráért

- 35** Investire in Ungheria
- 36** Befektetni Magyarországon

CAMERA DI COMMERCIO ITALIANA PER L'UNGHERIA
MAGYARORSZÁGI OLASZ KERESKEDELMI KAMARA

Graziano Menossi
Presidente / Elnök
IL TIGLIO HUNGÁRIA KFT.

Francesco Fanciulli
Vicepresidente / Alelnök
PRYSMIAN MKM KFT.

Tiziano Giraudo
Vicepresidente / Alelnök
FERRERO KFT.

Ferruccio Dusci
Tesoriere / Kincstárnok
FLAME SPRAY HUNGARY KFT.

Enrico Cella
Consigliere
Igazgatótanácsi tag
EDISON TRADING SPA

Fabrizio Centrone
Consigliere
Igazgatótanácsi tag
CIB BANK Zrt.

Giuseppe Monsone
Consigliere
Igazgatótanácsi tag
FINMECCANICA GROUP

Il ponte

Anno 23 | 2014 | 1

**Presidente Commissione
Comunicazione CCIU**
Graziano Menossi

Caporedattore | Főszerkesztő
István Cobino

Redattori | Munkatársak
Claudia Leporatti
Federico Paoletti

Traduzioni | Fordítás
Margit Lukácsi

Layout grafico
Péter Fábry

Foto
a cura di Luigino Bottega

**Impaginazione e stampa |
Tördelés és nyomtatás**
Mobil Kiadó Kft., Budapest

**Rivista della Camera di Commercio
Italiana per l'Ungheria
a Magyarországi Olasz Kereskedelmi
Kamara kiadványa**

1056 Budapest, Váci utca 81.

Tel. +36 1 485 0200

Fax +36 1 486 1286

Email: info@cciu.com

Internet: www.cciu.com

ilponte@cciu.com

Editore responsabile | Felelős kiadó

Camera di Commercio Italiana per l'Ungheria
Magyarországi Olasz Kereskedelmi Kamara

HU ISSN 1786-1152

I pensieri di un tedoforo

I lettori ricorderanno certamente il proposito condiviso e dichiarato dal nuovo Consiglio Direttivo varato lo scorso Agosto e presieduto dal dott. F. Centrone: rafforzare una ritrovata unità di intenti attraverso un lavoro paziente ma al tempo stesso coraggioso, cui ognuno si impegnava a contribuire onestamente con le forze ed il tempo che avrebbe avuto a disposizione.

Trascorso poco più di un semestre, la variabile "tempo" ha influito in modo determinante sulla nostra delicata equazione con le dimissioni del Presidente Centrone, chiamato altrove dai suoi impegni di lavoro.

Tra le molte riflessioni fatte in sede di Consiglio è prevalsa l'esigenza di non rallentare il processo di rinnovamento appena iniziato, e di colmare il vuoto inatteso senza soluzioni di continuità che potessero aprire il varco a crisi più gravi. In questo spirito "di servizio" ho accettato l'invito unanime ad assumere la Presidenza della CCIU, impegnandomi a ricoprire un ruolo di cui non mi nascondo il prestigio né tanto meno le difficoltà. Vorrei iniziare tracciando un bilancio dell'attività condotta in questo semestre breve ma intenso, e non soltanto per dovere e testimonianza di stima nei confronti dell'amico dott. Centrone, ma per sottolineare quanto è stato realizzato con l'elaborazione del nuovo Regolamento Elettorale, dello Statuto Camerale e del Codice Etico che ne costituisce il presupposto irrinunciabile. A chi obiettasse che si è trattato di un intervento

soltanto teorico, sento di poter rispondere serenamente che era di assoluta priorità nel momento in cui (e la situazione del nostro Paese ne è la prova più eclatante) i provvedimenti parziali o le sanatorie a posteriori non valgono a sanare un quadro generale che necessita di un riordino basato su interventi sistemici.

Stabiliti i fondamentali ora viene il momento dell'operatività, secondo le linee già in precedenza indicate: incremento della fornitura di servizi ai soci; rapporti più stretti con le altre Camere di Commercio operanti in Ungheria; collaborazione con l'Ambasciata Italiana, l'Istituto Italiana di Cultura e l'ICE - Agenzia per la promozione all'estero e l'internazionalizzazione delle imprese italiane; coinvolgimento della comunità cattolica raccolta attorno ai Padri Cappuccini. In una parola, ancora una volta, rafforzamento del "Sistema Italia", cui la prossima assunzione della Presidenza dell'Unione Europea offre un'opportunità assolutamente eccezionale.

Mi auguro che la fiducia dimostrata nei miei confronti non sia il frutto di una sopravvalutazione, perché resterebbe inevitabilmente deluso chi mi attribuisse una sorta di facoltà taumaturgiche. Un tedoforo, forse. Chi accende la fiamma olimpica ha fissi su di sé tanti sguardi di attesa, ma saranno gli atleti, sarà la squadra a misurarsi, a dimostrare quanto vale, a portare a casa il risultato che farà l'orgoglio di tutti.

La gara è ufficialmente aperta.

**Il Presidente
Graziano Menossi**

Egy fáklyavivő gondolatai

Az olvasók bizonyára emlékeznek a Centrone elnök úr által vezetett új Igazgatótanácsnak az elmúlt év augusztusában elfogadott és kinyilvánított célkitűzésére: az ismét közös egységre lelt törekvések megerősítése türelmes, ugyanakkor bátor erőfeszítések útján, amelyekben mindenki elkötelezi magát, és vállalja, hogy tisztességgel beleadja a rendelkezésre álló erejét és idejét. Alig több, mint fél év elteltével a forgandó „idő” meghatározó módon befolyást gyakorolt érzékeny egyensúlyunkra Centrone elnök úr lemondása által, akit munkával kapcsolatos kötelezettségei másfelé szólítottak.

Az Igazgatótanács ülésén, többszöri átgondolás után az az igény kerekedett felül, hogy ne fogjuk vissza az éppen csak elkezdett megújítási folyamatot, töltsük be a váratlan űrt, és ne teremtsünk további alkalmat a még súlyosabb válsághelyzetek kialakulásához. Ebben a „szolgálati” szellemben fogadtam el az egybehangzó felkérést a MOLK elnöki tisztségének betöltésére, és köteleztem el magam egy olyan szerepvállalásra, amelynek tökéletesen tisztában vagyok presztizsértékével és nehézségeivel.

Azzal szeretném kezdeni, hogy megvonom ennek a rövid, de intenzív fél évben folytatott tevékenységnek a mérlegét, és teszem ezt nem csak

kötelességből és Centrone barátom iránti megbecsülésem kifejezéséeként, hanem hogy kiemellem mindazt, ami megvalósult az új Választási Szabályzat, a Kamarai Alapszabály és az Etikai kódex kidolgozásával, mely utóbbi nélkülözhetetlen alapfeltételt jelent. Aki azzal az ellenvetéssel élne, hogy csupán elméleti lépésről volt szó, úgy gondolom, annak nyugodtan válaszolhatom, hogy ez abszolút elsőbbséget élvezett abban a pillanatban, amelyben (és hazánk helyzete ennek a legnyilvánvalóbb tanúbizonysága) a rész- vagy az utólagos kiigazító intézkedések nem képesek orvosolni egy általános állapotot, amely módszeres beavatkozásokra épülő újrendezést igényel.

Miután megtettük az alapvetéseket, most már eljött a korábban megjelölt irányvonalak szerinti cselekvés ideje, vagyis a tagoknak nyújtandó szolgáltatások erősítése; szorosabb kapcsolatot kell kialakítanunk a Magyarországon működő más kereskedelmi kamarákkal, az Olasz Nagykövetséggel, az Olasz Kultúrintézettel és az ICE-vel – az olasz vállalatok külpiazi megjelenését és működését elősegítő ügynökség –; a kapucinus atyák köré szerveződött katolikus közösséggel. Egyszóval, ismétlem, az „Olasz Rendszer” megerősítéséről van szó, amelyhez egészen kivételes alkalmat kínál a soros európai uniós elnökség.

Kívánom, hogy a belém helyezett bizalom ne túlértékelésből táplálkozzon, mert óhatatlanul csalódik az, aki csodatévő képességeket tulajdonít nekem. Talán fáklyavivő vagyok. Aki meggyújtja az olimpiai lángot, arra várakozó tekintetek tapadnak, de az atléták, a csapatok mérik majd össze erőiket, ők mutatják meg mennyit érnek, ők viszik haza az eredményeket, amelyekre mindenki büszke lesz.

A verseny hivatalosan elkezdődött.

Graziano Menossi
Elnök

Non solo auguri

Il tradizionale scambio di auguri tra i membri della CCIU ed i loro ospiti si è tenuto lo scorso 15 dicembre presso l'Hotel Le Méridien di Budapest, in occasione della cena che rappresenta ormai un piacevole appuntamento annuale nell'imminenza delle festività natalizie cui la città offre, come sempre, una cornice di particolare fascino con la sua atmosfera inconfondibile.

Numerosi gli intervenuti e piacevolmente animato lo spirito della serata, a caratterizzare un incontro certamente diverso da quelli istituzionali ma non per questo meno significativo per il rilievo delle presenze – tra cui particolarmente gradita quella degli amici bulgari - e per l'intento, pienamente conseguito, di creare un'occasione per approfondire conoscenze interpersonali, scoprire gusti ed interessi comuni, condividere intenti e progetti. La dimensione conviviale, è noto a tutti, rappresenta un ambiente privilegiato rispetto ai tavoli di lavoro, dove il dialogo ed il confronto si concentrano, e dunque si limitano, ai temi specifici in discussione: la conversazione si apre a prospettive più ampie, si abbassa il livello delle difese, si allenta la rigida

gerarchia dei ruoli e si concede spazio anche a codici di comunicazione diversi da quello verbale: attorno ad una tavola siedono "persone", non soltanto rappresentanti di istituzioni, ciascuna con il suo bagaglio di esperienze e propensioni individuali di cui gli stimoli offerti dal contesto facilitano la manifestazione.

E proprio il contesto della serata è risultato particolarmente gradevole per l'accurata orchestrazione - sia consentito il gioco di parole - che ha garantito il felice equilibrio tra i diversi momenti che le hanno dato vita. Il saluto e l'introduzione del Presidente della CCIU Dr. Fabrizio Centrone, cui si è associato il Presidente della Camera di Commercio Bulgara in Ungheria Rossen Tkatchenko, sono stati infatti seguiti dalla raffinata esibizione pianistica a quattro mani del duo Fiammetta Tarli e Ivo Varbanov, concertisti di fama internazionale legati nella vita così come nell'attività artistica: il crescendo di vivacità nella scelta dei pezzi ha contribuito ad animare l'atmosfera conviviale che ha caratterizzato la parte centrale della serata, fitta di conversazioni tra gli ospiti, tra cui il Segretario

di Stato degli Affari UE Enikő Győri, l'Ambasciatore della Bulgaria in Ungheria S.E. Biserka Benisheva, il Presidente della Camera di Commercio Italiana in Bulgaria Marco Montecchi e il Vicepresidente della CCIU Graziano Menossi.

A seguire, il momento più atteso e ricco di significato per i membri della Camera, con il conferimento del Premio "Il Ponte" 2013 destinato alla personalità maggiormente distintasi per l'impegno a favore dell'istituzione camerale. Una scelta certamente unanime, testimoniata dall'applauso lungo e caloroso che ha accolto S.E. Maria

Assunta Accili, Ambasciatore d'Italia in Ungheria, a cui il Presidente Centrone ha consegnato la targa che sottolinea "la fermezza e la generosità instancabili" profuse nell'attività a sostegno del "Sistema Italia".

Nel suo ringraziamento S.E. Accili, con la sorridente cordialità che le è propria, ha riconfermato una disponibilità personale oltre che istituzionale, ma non ha mancato di sottolineare la necessità della perseveranza da parte di tutti in un impegno che sta iniziando a dare i primi risultati tangibili, come l'intento di collaborazione con la CCBU di cui recentemente sono state poste le basi con soddisfazione di entrambe le parti.

A conclusione della serata, brindisi e scambio rituale di auguri per le festività imminenti, ma anche e soprattutto un tema di riflessione su quanto si è fatto e sul molto che resta ancora da fare. L'augurio più vero e importante, in fondo, è stato quello di "Buon lavoro a tutti".

Nem csak jókívánások

A MOLK hagyományos ünnepi köszöntőjét az elmúlt év december 15-én tartotta tagjai és vendégei számára a budapesti Le Méridien Hotelben egy díszvacsora keretében, amely a karácsonyi ünnepek közeledtével immár kellemes év végi öszejeövetelnek számít ebben a különleges szépségű, teljesen egyedi hangulatú városban. Az estet kellemesen hangulat jellemezte, és számos résztvevő jelent meg ezen a hivatalostól eltérő jellegű találkozón, amelynek mindez semmit sem vont le a jelentőségéből, már csak a résztvevő jeles vendégeknek köszönhetően sem – akik között különlegesen szívesen láttuk bolgár barátainkat –, valamint a teljességgel megvalósult szándék miatt sem, azaz hogy alkalmat teremtsen a személyes kapcsolatok elmélyítésére, arra, hogy az egybegyűltek közös érdekeltségeket ismerjenek fel, rátaláljanak ízlésbeli hasonlóságaikra, és megosszák egymással szándékaikat, terveiket. Mindenki számára ismeretes, hogy a fehér asztal melletti együttlét különleges alkalmat jelent, mert míg a hivatalos közegben a párbeszéd és a kölcsönös megmérettetés specifikus témákra

koncentrálódik és következőképpen korlátozott, addig egy ilyen alkalomkor a beszélgetés szélesebb perspektívák felé terelődik, alábbhagy az ösztönös védekezési mechanizmus, enyhül az alá- és fölérendelt viszonyok merevsége és a szóbeli kommunikáció mellett másféle megnyilatkozások is teret kaphatnak: az asztalt „emberek” ülik körül, nem csupán intézményi képviselők, ki-ki a maga felhalmozódott tapasztalatával és személyes beállítódásával, és az ösztönző környezet segíti mindezek kifejeződésre jutását. Pontosan a gondos hangszerelésnek – hogy ezzel a szójátékkal éljünk – volt köszönhető, hogy az est hangulata igen kellemesen alakult, és megteremtődött a szerencsés egyensúly az egyes felemelő pillanatok között. Dr. Fabrizio Centrone, a MOLK elnöke és Rossen Tkatchenko, a magyarországi Bolgár Kereskedelmi Kamara elnöke köszöntő szavai után, a Fiammetta Tarli és Ivo Varbarov duó rendkívül kifinomult négykezes zongorajátéka következett. A két nemzetközi hírvű művész az életben és az előadóművészetben is egy párt alkot. Az egymást követő darabok élénk crescendója hoz-

személyiségeknek ítélnék oda, akik kiemelkedő tevékenységet folytattak a kamarai szervezet javá-
ra. A nyilvánvalóan egyöntetű választást a hosz-
szan tartó meleg taps bizonyította, amellyel Őexc.
Maria Assunta Accilit, Olaszország magyarországi
nagykövetét fogadták, akinek Centrone elnök úr
adta át az elismerő táblácskát, amely a díjazott-
nak az „Olasz Rendszer” támogatása érdekében
„állhatatos és fáradhatatlan nagylelkűséggel”
kifejtett tevékenységét hangsúlyozza.

Accili Nagykövet Asszony köszönő szavaiban
a rá jellemző, mosolygó szívéllyességgel ismét
megerősítette a hivatalosan túlmutató, személyes
tettrekészségét, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy
mindenki részéről szükség van arra az eltökél-
tségre, amelynek első kézzelfogható gyümölcsei
jelentkeznek egy új elkötelezettségben, neveze-
tesen a a magyarországi Bolgár Kereskedelmi
Kamarával való együttműködési szándékban,
amelynek alapjait a közelmúltban rakták le mind-
két fél legnagyobb meglepedésére.

Az est zárásaként koccintás és kölcsönös jókíván-
ságok következtek a közelgő ünnepek alkalmából,
ám mindenekelőtt az egybegyűltek egy gondolat
erejéig felidéztek azt, amit eddig tettek, és azt a
sok tennivalót, ami még rájuk vár. A legizgalmasabb
és legfontosabb jókívánság ez volt: „Jó munkát
mindenkinek”.

zárult az estély hangulatának felpozícionálásához,
melynek során a vendégek intenzív beszélgetést
folytattak egymással, köztük jelen volt Győri Enikő,
az EU ügyekért felelős államtitkár, Őexc. Biserka
Benisheva, Bulgária magyarországi nagykövete,
Marco Montecchi a Bulgáriai Olasz Kereskedelmi
Kamara elnöke, és a MOLKK alelnöke, Graziano
Menossi.

Ezt követte a leginkább várt, a kamarai tagok
számára legjelentősebb pillanat, az „Il
Ponte” 2013 díj átadása következett, amelyet olyan

Budapest, 09/04/2014

Budapest, 2014/04/09

A tutti i nostri Soci

Cari Soci, Amici,

L'Assemblea Generale rappresenta il massimo organo di governo della Camera di Commercio Italiana per l'Ungheria, in cui i membri esercitano il loro diritto / dovere di indirizzare le attività e la rappresentanza Camerale. Pertanto ho il piacere di invitarVi a prendere parte ai lavori della

ASSEMBLEA GENERALE 2014

Data: Giovedì, 15 maggio 2014

Luogo: presso l' Istituto Italiano di Cultura
(1088 Budapest, Bródy Sándor u.8.)
Sala Cinema

I. convocazione: ore 16:30 – II. convocazione: ore 17:00

Ordine del giorno:

1. Apertura dei lavori
2. Relazione del Consiglio Direttivo sull'attività svolta nel 2013 e sulle previsioni per il 2014 con il relativo bilancio preventivo
3. Bilancio 2013: Presentazione, relazione del Collegio dei Sindaci sui risultati dell'attività di controllo svolta nel 2013, approvazione
4. Presentazione delle modifiche dell'impalcatura regolamentare proposte dal Consiglio Direttivo, approvazione della forma finale dello Statuto, del Codice Etico e del Regolamento Elettorale della CCIU
5. Varie ed eventuali

Contando sulla Vostra attiva partecipazione, Vi prego gradire i miei più cordiali saluti

Il Presidente / az Elnök
Graziano Menossi

NB: Hanno diritto di voto in Assemblea tutti i Soci che sono in regola con il pagamento della quota associativa. Il registro dei Soci paganti sarà stilato entro cinque giorni lavorativi precedenti l'Assemblea. Lo Statuto prevede la possibilità di delega per i Soci che non potranno intervenire: **ogni Socio può rappresentare fino ad un massimo di un altro Socio.**

Minden Tagvállalatunk részére

Kedves Tagvállalataink, Barátaink!

A Közgyűlés képviseli a Magyarországi Olasz Kereskedelmi Kamara legfőbb irányító szervét, melyben a Tagok gyakorolják jogaikat / kötelezettségeiket a Kamara tevékenységének és képviselésének irányításában. Ezúton tisztelettel meghívom Önöket, hogy vegyenek részt a

2014. ÉVI ÁLTALÁNOS KÖZGYŰLÉS munkájában

Időpont: 2014. május 15., csütörtök

Helyszín: Budapesti Olasz Kulturintézet
1088 Budapest, Bródy Sándor u. 8.
Moziterem

I. összehívás: 16:30 – II. összehívás: 17:00

Napirendi pontok:

1. A Közgyűlés megnyitása
2. Az Igazgatótanács beszámolója a 2013. évi tevékenységről, a 2014. évi tevékenység és költségvetés tervezetről
3. 2013. évi mérleg: A mérleg ismertetése, a Felügyelő Bizottság beszámolója a 2013-ban végzett ellenőrzési tevékenység eredményeiről, a mérleg elfogadása
4. A kamarai szabályozási szerkezet Igazgatótanács által javasolt módosításainak bemutatása, az Alapszabály, az Etikai Kódex és a Választási Szabályzat végleges formájának elfogadása
5. Egyéb

Bízva aktív részvételükben, szívélyes üdvözléssel:

Natura Umana

Filosofia applicata

“Un diamante è per sempre” recitava alcuni anni fa una fortunata formula pubblicitaria che solleticava il sogno tutto femminile di un amore destinato all’eternità e quello, molto più maschile, di un investimento sicuro nel tempo. “Un valore è per sempre” si potrebbe dire parafrasandola, oggi, in riferimento al programma di Responsabilità Sociale d’Impresa del Gruppo Ferrero, presentato lo scorso 6 Marzo presso il Boscolo Hotel a Budapest, dove, nel contesto del quarto rapporto sui risultati già raggiunti e le sfide future, sono stati illustrati gli obiettivi per il 2020. All’evento, organizzato in collaborazione con l’Ambasciata Italiana, hanno presenziato l’Ambasciatore S.E. M. Assunta Accili, il Ministro dello Sviluppo Nazionale la sig.ra Németh Lászlóné, il Ministro dell’Ambiente dott. Illés Zoltán e l’ex Presidente della Repubblica Ungherese Schmitt Pál. “Condividere valori per creare valore” ha esordito il General Manager dott. Tiziano Giraudo, citando il motto scelto per sintetizzare lo spirito che caratterizza il modello imprenditoriale del Gruppo “nella rigorosa osservanza del Codice Etico che contempla la salvaguardia dei diritti umani, il rispetto dell’ambiente e il contrasto ad ogni forma di corruzione e di illecito”.

“Le Imprese Sociali Ferrero – ha proseguito - che già operano con successo in India, Sudafrica e Camerun, traducono questi principi nella creazione di posti di lavoro nelle aree meno favorite del pianeta, mentre la Fondazione Ferrero si prende cura degli ex dipendenti sotto il profilo sanitario e sociale, oltre a promuovere iniziative culturali ed artistiche. Il rispetto dell’ambiente si realizza attraverso la riduzione dei consumi energetici, la preferenza accordata alle fonti rinnovabili e l’approvvigionamento sostenibile di materie prime di altissima qualità e freschezza. Ma è a favore dell’infanzia che il gruppo spende le sue energie migliori, sostenendo la lotta contro il lavoro mi-

norile e realizzando iniziative per l’educazione e la salute: il programma “Kinder + Sport” incoraggia e facilita l’attività fisica di bambini e adolescenti per prevenire e contrastare l’obesità determinata da abitudini sedentarie; la ridotta porzionatura dei prodotti collabora nel correggere ulteriormente gli eccessi alimentari indotti dalla sedentarietà.

Il tutto – ha concluso il dott. Giraudo - all’insegna della ricerca e di una continua innovazione, attraverso cui prendono nuove forme ma si perpetuano nella sostanza le radici antiche del Gruppo Ferrero, che ha nuovamente ottenuto una valutazione di primo livello dal “Global Compact” delle Nazioni Unite”.

I valori sono “per sempre” soltanto se etici: non era stato già Cicerone ad affermare che “l’utile” e “l’onesto” necessariamente coincidono? Una bella lezione di filosofia d’impresa, che la Ferrero mostra di aver già fatto sua da tempo.

Graziano Menossi

Emberi természet

Alkalmazott filozofia

„Egy gyémánt örökre szól” – hirdette néhány évvel ezelőtt egy találó reklámszlogen, amely az örökké tartó szerelemmel kapcsolatos, jellegzetesen női álmot vette célba és egyben arra az inkább férfiakra jellemző gondolatra apellált, miszerint ez egy biztosan időálló befektetés. „Egy érték örökre szól” mondhatnánk mi is a Ferrero Csoport Társadalmi Felelősségvállalás programjával kapcsolatban, amelyet március 6-án mutattak be Budapesten, a Boscolo Hotelben, ahol a már elért eredményekről szóló és a jövőbeni kihívásokat feltáró immár negyedik beszámoló után most bemutatták a 2020-ig kitűzött célokat.

Az Olasz Nagykövetséggel közösen rendezett eseményen jelen volt Őexc. Maria Assunta Accili nagykövet, Németh Lászlóné nemzeti fejlesztési miniszter, Illés Zoltán környezetügyekért felelős államtitkár, valamint Magyarország korábbi köztársasági elnöke, Schmitt Pál.

„Érték létrehozása értékek megosztásával – e szavakkal indította beszédét general manager Tiziano Giraudo, ezzel a mottóval jellemezve a Csoport által képviselt vállalkezési modellt és annak szellemiségét –, az Etikai Kódex szigorú betartása mellett, amely az emberi jogok védelmét, a környezet megóvását magában foglalja, és mindennemű korrupciós törekvés és törvénytelenység ellen fellép”.

„A Ferrero társadalmi kezdeményezései – folytatta –, amelyek már sikerrel működnek Indiában, Dél-Afrikában és Kamerunban, ezeket az elveket ültetik át a gyakorlatba úgy, hogy munkahelyeket teremtenek bolygónk kevésbé szerencsés területein, a Ferrero Alapítvány pedig gondoskodik korábbi alkalmazottairól egészségügyi és szociális tekintetben, valamint kulturális és művészeti kezdeményezéseket is támogat. A környezet megóvása az energiafogyasztás csökkentésében valósul meg, a megújuló energiák előnyben részesítése és a magas minőségű,

friss alapanyagok fenntartható utánpótlása révén.

Ugyanakkor a gyermekek javára is legfőbb energiáit fordítja a csoport, támogatja a gyermekmunka elleni harcot, emellett nevelési és egészségvédelmi kezdeményezéseket valósít meg: a „Kinder + Sport” program a gyermekek és serdülőkörűak fizikai aktivitását segíti elő a mozgásszegény életmód következményeképpen kialakuló elhízás megelőzése és megakadályozása érdekében. Azáltal, hogy termékeit kisebb adagokba csomagolja, a Ferrero Csoport még inkább hoz-

zójáról a mozgásszegény életmód okozta túlzott táplálékbevitel optimalizálásához.

Mindez – zárta szavait Giraudo úr – a folytonos innováció és a kutatás jegyében zajlik, amely által új formát öltenek, ám ugyanakkor lényegében tovább élnek a Ferrero Csoport régi hagyományai, amely ismét a legmagasabb minősítést nyerte el az ENSZ Global Compact irányelvei alapján.

Az értékek „örökre” szólnak, de csakis akkor, ha etikusak: talán nem Ciceró állította, hogy a „hasznos” és a „tisztességes” szükségszerűen egybeesik? Ezt a szép vállalati filozófiát a Ferrero nyilvánvalóan már jó ideje magáévá tette.

Graziano Menossi

Natura Picta

La nostra, ormai ne siamo tutti consapevoli, è la civiltà dell'immagine, che ha soppiantato la parola scritta così come questa aveva avuto la meglio sull'oralità. Dall'ascolto alla lettura, dalla lettura all'osservazione, saperi collettivi, visioni della realtà hanno attraversato i secoli per fare di noi quello che siamo oggi, specchi e al tempo stesso artefici del nostro divenire. E il divenire, frenetico e incessante, sembra essere la cifra del nostro presente. Troppo veloce il tempo, troppo impaziente il nostro bisogno d'informazione: la logica sequenziale ha dovuto fare spazio all'esigenza di un accesso "random", immediato, globale ai contenuti della conoscenza. A soccorrerci, appunto, le immagini. Attraenti, infinitamente più precise, esaustive e godibili di qualunque descrizione.

A credere nella loro efficacia divulgativa, già nel XVI secolo, era stato il bolognese Ulisse Aldrovandi, studioso di filosofia naturale che, con la costanza di una vita spesa per oltre cinquant'anni nella raccolta, catalogazione e riproduzione pittorica di reperti, creò il *Teatro della Natura* ("microcosmo di natura", come egli stesso lo definì), ricco

di 18.000 esemplari che, materialmente o virtualmente, rappresentavano tutto quanto appartiene al mondo sublunare.

I reperti comprendevano, sia pure virtualmente attraverso la rappresentazione di quanto non era possibile conservare al vivo o reperire (i cosiddetti "desiderata"), tutti gli animali, le piante e i minerali di cui nessun collezionista sarebbe potuto entrare, concretamente e realmente, in possesso: insomma il *Thesaurus Naturalium*, segno dell'aspirazione al sapere enciclopedico proprio dell'epoca.

Non è questa la sede per discutere del valore scientifico, e dunque della modernità in senso sperimentale o post-galileiano, di quest'opera colossale che comprende, tra l'altro, 7.000 piante essiccate in gran parte raccolte dallo stesso Aldrovandi nei numerosi viaggi condotti a scopo di erborizzazione. Sono altri gli aspetti che meritano di essere sottolineati, e consistono nello spirito che informa l'opera e la caratterizza in modo inconfondibile nel solco di una tradizione già allora più che millenaria.

Che i precedenti illustri siano da identificare negli studi di Aristotele a margine della spedizione di Alessandro Magno in Asia, e poi nell'opera di Dioscoride, è evidente, ma Ulisse Aldrovandi non si limitò a catalogare i reperti per giustapposizione: cercò in qualche modo di disporli secondo un ordine che consentisse ai visitatori di ricostruire una sorta di "grammatica" della natura, anche se in forme elementari, e dunque trasmettesse conoscenze. E ancora oggi, a distanza di secoli, il museo naturale aldrovandiano comunica lo stesso sentimento di sconfinata meraviglia e ammirazione che animò per tutta la lunga vita il suo creatore.

Le forme infinitamente varie, le infinite sfumature dei colori, la sorprendente varietà dei dettagli più minuti affascinarono il naturalista del Cinquecento e continuano a stregarci, nonostante il progresso scientifico abbia rischiato di allontanarci dalla poesia della natura, soppiantata da una lettura più prosastica e matematica. Ma fortunatamente quel "fanciullino" che è in ognuno di noi, e di cui parlava G. Pascoli,

non è mai divenuto completamente adulto, e “rimpicciolisce per poter vedere, ingrandisce per poter ammirare”. Così siamo indotti a fare, di fronte alle 2.300 tavole acquerellate raccolte in diciotto maestosi volumi e alle quasi 4.000 matrici xilografiche dedicate ad animali, piante, fiori, fossili, minerali, che Aldrovandi fece eseguire, con un’attenta e minuziosa supervisione, da artisti e disegnatori alle sue dirette dipendenze, corredandole di introduzioni, commenti, schede ed indici.

Il desiderio di riprodurre con la massima perfezione le meraviglie della natura fece sì che lo studioso, rappresentante fervido e instancabile del collezionismo scientifico del secondo Cinquecento, si interessasse personalmente della composizione e della mescola dei pigmenti destinati a fissare sulla carta le sfumature cromatiche più sottili. Nacquero così quelle immagini che non ci si stanca mai di ammirare e che, pur nella loro immobilità, ci restituiscono tutto il fascino della vita, l’arruffarsi del pelo, il vibrare di un’ala, l’iridescenza guizzante delle squame, il ronzio di un embrice, il tremolio di un petalo impalpabile.

Il contatto con corrispondenti italiani ed esteri consentì ad Aldrovandi la raccolta di materiali da quasi tutta l’Italia e discreta parte dell’Europa, dal Portogallo alla Turchia; nonostante i suoi progetti di viaggio “per Candia, Cipro et altri luoghi di Grecia, Sicilia et Corsica”, e addirittura per le Indie Occidentali, non si fossero mai realizzati per mancanza di finanziatori, si vantava che nel

suo Museo, con un solo sguardo, si potessero abbracciare le cose naturali dell’Asia, dell’Africa, dell’Europa e del Nuovo Mondo.

L’immagine, il segno, la raffigurazione delle parti completavano il Museo e sostenevano il piano di ricostruzione dell’intero mondo sublunare: l’officina di Aldrovandi diventò il luogo di contenimento di una realtà – in parte concreta, in parte ideale, in parte simbolica – onnicomprensiva, esaustiva, universale.

Come non pensare a Ludovico Ariosto che, rifiutandosi di lasciare la sua Ferrara per seguire il Cardinale Ippolito d’Este in Ungheria, obiettava “... tutto il mondo andrò viaggiando su le mie carte” o a G. Battista Marino che di lì a poco avrebbe affermato “E’ del poeta il fin la meraviglia”? Il pensiero umano non conosce confini spazio-temporali e non si cura, per fortuna, delle anguste barriere di settore che mediocrementemente tentiamo di imporgli. “Fatti non foste a viver come bruti, ma per seguir virtute e canoscenza” fa dire Dante all’eroe omerico: il bolognese instancabile non si chiamò forse Ulisse, confermando che in qualche modo i nomi sono presagi (“*nomina omina*”) o, se si preferisce, “*nomina sunt consequentia rerum*” e dunque traducono in suoni e lettere l’essenza di ciò che indicano?

Abbandoniamoci con Ulisse Aldrovandi al fascino della curiosità: ci basterà sfogliare le sue pagine.

Rita Contucci

Natura Picta

Mára mindannyian tudatában vagyunk, hogy kultúránk képkultúra, amely maga mögé utasította az írott szót, miképpen annak idején az írás a szóbeliség helyébe lépett. Az évszázadok során eljutottunk a hallgatástól az olvasásig, az olvasástól a szemlélésig; kollektív tudásanyag, a valóság látványa tett azzá bennünket, amik ma vagyunk: tükrök és egyben jövőnk alakítói. S mintha a jövő felé törne szűnni nem akaró módon, frenetikus erővel a jelenünk is. Túl gyors az idő, túlságosan türelmetlenek vagyunk magunk is, információéhség jellemez bennünket: a szekenciális logika helyett a szükségszerűen „random”, azonnali, globális ismeretszerzés igénye jellemez bennünket. Éppen ebben vannak segítségünkre a képek. Magukra vonzzák a tekintetet, összehasonlíthatatlanul pontosabbak, teljesebbek és élvezhetőbbek bármilyen leírásnál.

A képek hatékony ismeretterjesztő tulajdonságában hitt már a XVI. században a bolognai Ulisse Aldrovandi, természettudós és természetfilozófus, aki életéből több mint ötven évet azzal töltött, hogy állhatatos szorgalommal összegyűjtötte, katalogizálta és a festészet eszközeivel reprodukálta a leleteket, létrehozván ily módon múzeumát, a Teatro della Naturát, azaz „a természet mikrokozmoszát”, melynek 18.000 darabja a maga fizikai valójában vagy virtuálisan képviselte mindazt, ami a földi világban létezett. A gyűjtemény darabjai között az ábrázolás által virtuálisan az is megtalálható volt, amit nem lehetett eleven formában megőrizni, vagy amihez nem lehetett hozzájutni (ezek voltak az úgynevezett „dezideraták”), mindazok az állatok, növények és ásványok, amelyeknek egyetlen gyűjtő sem juthatott volna konkrét és reális módon a birtokába: egyszóval a *Thesaurus Naturalium* at Aldrovandi korát jellemző enciklopédikus tudás iránti vágyak volt a megnyilvánulása.

Ezen a helyen nem ítélnéjük meg ennek a hatalmas vállalkozásnak a tudományos értékét, vagyis a kísérleti szempontú, illetőleg a Galilei utáni értelemben vett modernségét. A gyűjtemény egyebek mellett 7.000 lepréssel, szárított növényt tartalmaz, melyeket nagyrészt maga Aldrovandi gyűjtött számos növénygyűjtő útja során. A mű egyéb jellemzői érdemelnek most figyelmet, mindegyik az a szellemiség, amely félreérthetetlen módon jellemzi és elhelyezi azt egy, már a maga korában is több, mint ezer éves hagyományban.

Az nyilvánvaló, hogy a nevezetes előzmények Arisztotelész munkáiban, majd Nagy Károly ázsiai küldetése környékén keresendő, és aztán Dioszkoridész herbáriumban, ám Ulisse Aldrovandi nem elégedett meg a leletek besorolásszerű katalogizálásával: igyekezett elhelyezni azokat egy olyan rend szerint, amely segíti a látogatókat abban, hogy a természetnek egyfajta „grammatikáját” építsék föl magukban, még ha kezdetleges formában is:

vagyis ismeretek átadásának szándéka vezérelte. És még ma is, évszázadok távlatából, Aldrovandi természetrajzi múzeuma ugyanazt a végtelen csodálkozást és bámulatot váltja ki belőlünk, amely létrehozóját egész hosszú élete során átlékelte.

A formák végtelen változatossága, a színek végtelen árnyalatai, a legapróbb részletek meglepő változatossága elbűvölték a Cinquecento természetkutatóját, és minket is elvarázsolnak annak a tudományos fejlődésnek ellenére is, amely már-már eltávolított bennünket a természet költőiségétől, melyet egy prózaibb, matematikai szemlélet háttérbe szorított. De szerencsére az a „gyermek”, aki mindegyikünkben ott lakozik, akiről Giovanni Pascoli beszélt, sosem lett teljesen felnőtté, és „kicsivé lesz, hogy lásson, megnő, hogy csodálhasson”. Csakis ezt tehetjük a 2300 akvarellkép láttán, amelyet szerzőjük tizennyolc fenséges kötetben gyűjtött össze, és a mintegy 4000 fadúc láttán, melyeken állatok, növények, virágok, fossziliák, ásványok láthatók, melyeket Aldrovandi gondos és aprólékos ellenőrzés mellett, az

általa közvetlenül alkalmazott művészekkel és rajzolókkal készítettett, majd a metszeteket és rajzokat bevezetőkkal, kommentárokkal, táblázatokkal és mutatókkal látta el. A vágy, hogy mind tökéletesebben reprodukálja a természet csodáit, oly erősen élt benne, hogy Aldrovandi, aki a XVI. század második felének tudós gyűjtő típusának buzgó és fáradhatatlan képviselője volt, személyesen figyelemmel kísérte a festéshez használt pigmentek keverését és a legfinomabb színárnyalatokat is. Így születtek meg azok a képek, melyeket nem győzünk csodálni, és még mozdulatlanságukban is visszaadják az élet elbűvölő eleveenségét, a szőrzet borzolódását, egy szárny rezdülését, a pikkelyek felvillanó szivárványos fényét, egy megatpinthatatlan virágszirom remegését.

Olasz és a külföldi levelezőtársaival való kapcsolata lehetővé tette Aldrovandi számára, hogy Itália szinte egész területéről és Európa jó részéből is anyagot gyűjtsön, Portugáliától Törökorszáig; annak ellenére, hogy tervezett utazásai „Kréta, Ciprusra és Görögország egyéb helyeire, Szicíliaba és Korzikára”, sőt, még Nyugat-Indiába is, anyagi támogatások híján sosem valósultak meg, büszke volt rá, hogy Múzeumában egyetlen tekintettel be lehetett fogni Ázsia, Afrika, Európa és az Újvilág természeti érdekességeit. A kép, a jel, a részek ábrázolása teljessé tették a Múzeumot, és fenntartották az egész földi világ rekonstruálásának

tervét: Aldrovandi műhelye a valóság tárhelyévé lett – részben konkrét értelemben, részben gondolatilag, részben szimbolikusan – mindent magában foglalva, kimerítően, univerzális jelleggel.

Hogyne jutna eszünkbe Ludovico Ariosto, aki, midőn nem akarta elhagyni városát, Ferrarát, hogy Ippolito d'Este bíboros kíséretében Magyarországra utazzon, ezzel érvelt: „... az egész világot bejárom majd a papírjaimon”, vagy Giovanni Battista Marino, aki nem sokkal később azt mondta „A költő célja, hogy ámulatot keltsen”? Az emberi gondolkodás nem ismer térbeni, időbeli határokat, és szerencsére nem törődik azokkal a szűkös korlátokkal sem, amelyeket kicsinyes módon mi magunk állítunk közéjük.

„Nem születtemek tengeni, mint az állat, hanem tudni és haladni előre” – mondja Dante költeményében Ulisses: a fáradhatatlan bolognai tudós keresztneve is Ulisses, mintha ez is azt igazolná, hogy a név jóslat is (*nomen est omen*), vagy, ha úgy akarjuk, *nomina sunt consequentia rerum*, vagyis a hangok és a betűk lényünk lényegét fejezik ki.

Engedjük át magunkat Ulisse Aldrovandi társaságában az érdekességek varázslatának: elég, ha belelapozunk művébe.

Rita Contucci

Così lontani, così vicini

Lo stesso ruolo vitale nella salvaguardia della biosfera unisce la steppa erbosa più vasta dell'Europa centrale con una duna costiera mediterranea distesa, circa 800 km a sud di Roma, tra un promontorio roccioso e una collana di laghi salmastri, facendone stazioni di sosta nel flusso migratorio che, due volte l'anno, muove decine di migliaia di volatili su rotte infallibili perché scritte da sempre nel loro DNA: questo il singolare legame tra l'Hortobágy e il Parco Nazionale del Circeo, pure così diversi tra loro per aspetto paesaggistico ed estensione.

Più di 80 Km² di steppa alcalina il primo, prodotto di un processo di alcalinizzazione iniziato circa 10.000 anni fa e proseguito ad opera di animali da pascolo,

marmotte, cavalli selvaggi durante la glaciazione e poi di animali domestici, fino alla deforestazione medievale cui si è aggiunta la modifica del PH prodotta dal fiume Tibisco; appena 83 km² il secondo, il più piccolo dei Parchi italiani, suddivisi tra foresta demaniale (la parte più estesa), quattro laghi costieri, dune e spiaggia, un promontorio (il Circeo) e l'isola di Zannone, appartenente all'Arcipelago Pontino.

Le loro storie iniziano e procedono in modo assai diverso, ma sono segnate da curiose coincidenze temporali. La primogenitura spetta al Parco del Circeo, che nasce nel 1934 ed accresce in varie tappe la propria estensione, mentre quello di Hortobágy deve attendere il 1973 ma vede la luce in tutta la sua sterminata ampiezza. Il 1979 segna però per entrambi un momento di gloria: il Parco del Circeo è il primo in Italia ad annettersi un'isola, quello dell'Hortobágy riceve il titolo di Riserva della biosfera. Venti anni più tardi la steppa ungherese viene dichiarata dall'Unesco Patrimonio dell'Umanità. Se poi ci si concentra, come si diceva in apertura, sull'avifauna, il confronto

si fa serrato. Tra le cannuce di palude, i giuncheti, gli acquitrini dominati da piante pioniere ben adattate agli ambienti salmastri, il Parco del Circeo vanta oltre 260 specie di uccelli acquatici tra nidificanti, come il germano reale e la gallinella d'acqua, e migratori svernanti come il cormorano, che utilizzano le risorse trofiche degli ambienti umidi della fascia costiera. Quanto al numero degli esemplari, la sola colonia di folaghe ne conta più di 10.000 e nel 2006 furono avvistati sui laghi costieri (di Paola, Caprolace, dei Monaci e di Fogliano) circa 23.400 volatili. Nessuna meraviglia: quel prezioso fazzoletto di "zona umida" si offre tanto ai migratori lungo la direttrice NE – SO quanto a quelli che seguono la direttrice costiera. E in Hortobàgy? Averle, trampolieri dal becco a spatola, aironi, cicogne, aquile, otarde (le più grandi di tutti, un metro di altezza per 20 kg di peso) e tanti altri fino a contare ben 342 specie. E questo è nulla: in un'ora si possono veder atterrare fino a 25.000 gru per una sosta di pernottamento! C'è di che rischiare un'overdose per gli appassionati di bird-watching...

In fatto di antropizzazione il Circeo non ha rivali, con i resti neanderthaliani rinvenuti nelle sue grotte e risalenti a 50-60.000 anni fa, ma la storia è stata generosa con

Il più piccolo dei Parchi italiani si culla tra la risacca marina e il fruscio del vento che sussurrano, a chi voglia ascoltarli, di Ulisse e della maga Circe nei versi armoniosi di Omero. Tra gli anfratti della sua macchia mediterranea per chi voglia, nascosto, spiarli con gli occhi dell'immaginazione, si acquattano i compagni dell'eroe trasformati in maiali dal triste grugnito.

I piccoli e ricciuti "mangalica" sono brune macchie vaganti insegue dallo sguardo

entrambi i Parchi, lasciando all'archeologia un vastissimo campo d'indagine che va dai sepolcri romani e le rovine della cosiddetta Villa di Domiziano del II sec. d. C. alle straordinarie sepolture con cavallo riccamente bardato dei guerrieri Avari, risalenti al sec. VIII. E, a proposito di cavalli, i "butteri" della costa laziale e i loro generosi quanto rustici Maremmani sono eredi di una tradizione non meno orgogliosa dei "csikòs" della Grande Pianura con i leggendari Nonius.

Dalla storia alla leggenda, da questa al mito e di nuovo alla realtà, in un eterno divenire che si riavvolge su se stesso annullando tempi e distanze. Il ponte a nove arcate di Hortobàgy, il più lungo d'Ungheria, storicamente è stato costruito dal 1827 al 1833, ma vivono in un eterno presente atemporale le nove amanti del brigante, che - si favoleggia - curvandosi fecero delle loro schiene l'unica via di fuga dai gendarmi per l'uomo che amavano.

incuriosito dei visitatori stranieri, che spazia per le sconfinite distese steppe dell'Hortobàgy nella speranza di cogliere, in certi giorni di calura, uno di quei miraggi che ne costituiscono forse l'attrattiva più straordinaria.

E se i "mangalica" fossero essi stessi un miraggio e le memorie omeriche una realtà tangibile? Una corrispondenza intrigante, e un motivo in più per andare a verificare (o a fantasticare...) di persona.

Dóra Szigethy

Oly távol s oly közel

A bioszféra védelmében betöltött hasonló szerepük köti össze egymással Közép-Európa legnagyobb kiterjedésű füves pusztáját és a Rómától mintegy 800 km-re délre elterülő mediterrán tengerparti dűnét, egy sziklakiszirtet és félsós vizű tavak füzérét, melyek egyben madárvonulások pihenőállomásai, ugyanis évente kétszer több tízezer madár húz itt el eltéveszthetetlen útvonalát követve, hiszen az öröktől fogva bele van írva a DNS-ükbe: ez az egyedülálló kapcsolat fűzi össze a Hortobágyot és a Circeo Nemzeti Parkot, melyek ugyanakkor a táj jellege és a terület nagysága alapján jelentősen különböznek egymástól.

Több, mint 80 km² kiterjedésű lúgos gyepek az egyik, melyet egy kb. 10.000 évvel ezelőtt kezdődött talajlúgosodási folyamat hozott létre, ezt a munkát a legelő állatok, mormoták, vadlovak folytatták az eljegesedés idején, majd később a házasított állatok, egészen a középkorban bekövetkezett erdőpusztulásig, amelyhez hozzájárult a talaj Ph értékének megváltozása, melyet a Tisza folyó idézett elő. A másik terület alig 83 km², ezzel a legkisebb olasz nemzeti park: állami erdőkből (ez a legnagyobb rész), négy tengerparti köztől, dűnékiből, partmenti fővenyéből, egy sziklaszirtből (Circeo) és a Pontino sziget-csoporthoz tartozó Zannone szigetből áll.

Eredetük más-más időkre nyúlik vissza, és történetük is eltérő, de érdekes időbeli egybeesések jellemzik őket. A Circeo Nemzeti Park előbb jött létre, 1934-ben alapították, és több részletben gyarapodott a területe, ellenben a Hortobágyi Nemzeti Park csak 1973-ban jön létre, de a hatalmas terület egyszerre, teljes egészében a Park része lett. Az 1979-es esztendő mindkét terület számára dicsőséges év: a Circeo Nemzeti Parkhoz Olaszországban elsőként csatolnak egy szigetet, a Hortobágy pedig megkapja a bioszféra rezervátum címet. Húsz évvel később az Unesco a magyar pusztát felhelyezi a Világ Kulturális és Természeti Örökségének listájára. S miként a bevezetőben említettük, a madárvilág tekintetében a hasonlóság még egyértelműbb. A Circeo Nemzeti Park nádas-szittyós területein, a

félsós közeghez nagyszerűen alkalmazkodott pionír növények által uralt állóvizek mellett több, mint 260 helyben fészkelő vízi madárfajjal büszkélkedhet, úgy mint a tőkés réce és a vízityúk, valamint átvonuló és telelő madarakkal, mint a kormoránok, amelyek a tengerpart menti sáv vizes közegének gazdag táplálékforrásának köszönhetően telepedtek meg. Ami az egyedszámot illeti, önmagában a szárcsák kolóniája több, mint 10.000 példányt számlál, és 2006-ban a partmenti tavak (Paola, Caprolace, Monaci és Folignano) mellett kb. 23.400 madarat figyeltek meg. Nincs mit csodálkozni ezen: ez az értékes, zsebkendőnyi „nedves zóna” annyit kínál a az átlós irányban keresztülvonuló madaraknak, mint azoknak, amelyek a tengerpart mentén vonulnak. És a Hortobágy területén? Kanalasgémek, kócsagok, gólyák, sasok, túzokok (ezek a legnagyobb testű madarak, akár egy méter magasak és 20 kg súlyúak is lehetnek), és sok más egyéb faj él itt, számuk eléri a 342-t. És ez még semmi: egy óra leforgása alatt akár 25.000 darut is láthatunk leszállni egy éjszakai pihenőre! A *bird-watching* szerelmesei számára fennáll a túlradagolás veszélye...

Az emberszabásúak tekintetében a Circeo Parknak nincs riválisa, barlangjaiból 50-60.000 évvel ezelőtt élt neandervölgyiek maradványai bukkantak elő, de a történelem bőkezűen bánt mindkét nemzeti parkkal, a régészet számára nagyon gazdag kutatási terepet kínálnak, a Circeo Park területén található római kori síroktól, valamint a Domitianus Villájának nevezett Kr. u. II. századi romokig

kiiktatja az időt és a távolságot. A hortobágyi kilenclyukú híd, mely a maga nemében a leghosszabb Magyarországon, valójában 1827 és 1833 között épült, de halhatatlan a betyár kilenc szeretője, akik – így szól a mese – egymás mögött sorra lehajolván hátuk ívéből alkottak hidat, hogy azon át menekülhessen a csendőrök elől az általuk szeretett férfi.

A legkisebb olasz nemzeti parkban aki meg akarja hallani, a hullámverés robaja és a szélsusogás között Odüsszesusz és a varázslónő, Kirké hangját hallhatja Homérosz dallamán. Akinek kedve van hozzá, a mediterrán bozótos sziklabarlangjai között képzeletbeli tekintetével titokban kilesheti a hős szomorúan rőfögő, disznóvá változtatott társait is.

A Hortobágy kis, göndör mangalicái vándorló barna foltok a külföldi látogatók kíváncsi tekintete előtt, amely a végelethetetlen füves pusztát pásztázza annak reményében, hogy valamelyik tikkasztóan meleg napon megpillanthatja a délibábot, amely talán e táj legvonzóbb látványossága.

És ha a mangalicák maguk is délibáb, a homéroszi emlék pedig kézzel fogható

vagy a Hortobágy területén talált VIII. századi avar sírig, amelyben a harcos gazdagon felszerszámozott lovával együtt volt eltemetve. És, ha már a lovaknál tartunk, a laziói partvidék lovas pásztora, a butterók és az ő jó természetű, erős maremannjai egy nem kevésbé büszke hagyomány örökösei, mint a nagy magyar puszták csikósai és legendás nóniuszai.

A történelemtől a legendáig, a legendától a mítoszig, majd ismét a valósághoz kanyarodunk vissza, s ez az örök körforgás

valóság? Zavarba ejtő társítás, de ez eggyel több ok arra, hogy odamenjünk, és személyesen győződjünk meg (vagy fantáziáljunk...) róla.

Dóra Szigethy

La salvaguardia e il rispetto dell'ambiente sono argomenti che negli ultimi decenni hanno acquistato importanza, catturando l'interesse della comunità a livello globale. L'inquinamento causato dall'uomo ha drasticamente cambiato gli equilibri del nostro pianeta e rischia di comprometterne il futuro. Numerose associazioni ed organizzazioni hanno cercato di creare dei movimenti con l'intento di fare pressione sui governi e le organizzazioni internazionali, affinché nuove leggi e regolamenti includessero politiche ecologiche precise ed obbligatorie. Le aziende spesso non hanno i mezzi finanziari e/o funzionali per poter attuare pratiche volte alla salvaguardia dell'ambiente, troppo difficili da adottare e di conseguenza solo una piccola percentuale di esse riesce ad attuarli.

Per questo motivo, è nata la missione di GREENWILL, sotto la guida di Michele Orzan, imprenditore italiano. GREENWILL è un'iniziativa non-profit che mette a disposizione di tutte le imprese, organizzazioni ed enti pubblici su scala globale una struttura semplice e a costo zero, per un primo passo verso l'adozione di pratiche ecosostenibili. Ai sottoscrittori del pledge (la promessa verde), vengono messi a disposizione: una Green Policy, documento composto da otto punti che rappresenta

l'impegno e la promessa di adottare pratiche ecosostenibili; le Green Guidelines, insieme di linee guida per il rispetto dell'ambiente, suddivise per area di applicazione; il logo di GREENWILL, da utilizzare all'interno del materiale promozionale dell'azienda. GREENWILL fornisce soluzioni gratuite e stimola imprese, organizzazioni e privati ad adottare una politica ambientale ed implementare metodi sostenibili in tutte le operazioni, rendendo pubblico il proprio impegno nei confronti dell'ambiente, per fare in modo che a giudicarne le azioni sia il pubblico. Il pledge non è altro che una promessa nei confronti degli stakeholder dell'attività ma soprattutto nei confronti della società che avrà il compito di giudicare se verrà rispettata o meno. Le linee guida sono semplici da implementare, non richiedono investimenti ingenti da parte dell'azienda/organizzazione e sono flessibili. Nel caso in cui il registrante sia già in possesso di linee guida proprie o decida di adottarne altre messe a disposizione da altre organizzazioni, è libero di farlo, purchè mantenga il suo impegno nel salvaguardare e rispettare il nostro pianeta. GREENWILL vuole apportare un vero cambiamento, influenzando la mentalità degli individui e promuovendo pratiche ecosostenibili in tutte le attività.

GREENWILL è presente in 25 nazioni di tutti i continenti. Aziende, multinazionali, organizzazioni, numerose Ambasciate e Camere di Commercio hanno già sottoscritto il pledge e contribuiscono giornalmente a salvaguardare il pianeta. Ogni giorno il team riceve nuove iscrizioni e pubblicizza l'impegno di imprese, organizzazioni ed enti pubblici che decidono di rendere pubblico il proprio impegno attraverso GREENWILL. Entro il 2020, mezzo miliardo di persone nel mondo sarà influenzato dal modo di pensare GREENWILL ed insieme saremo capaci di segnare un vero cambiamento, attraverso tanti piccoli passi e tante semplici pratiche ecologiche che diventeranno di uso comune.

GREENWILL FOR A GREEN GLOBE **Green Policy 2014**
Sostenibilità Ambientale

Camera di Commercio Italiana per l'Ungheria
Szállás- és Turizmuskamara Magyarországon

Le nostre operazioni sono condotte in modo da minimizzare l'impatto ambientale ed assicurare un ambiente di lavoro ecosostenibile. Ci comportiamo in conformità alla legislazione vigente e facciamo del nostro meglio per adottare pratiche che rispettino l'ambiente in tutte le nostre attività.

Ci impegniamo a

1. Tenere in considerazione gli aspetti e gli impatti ambientali in ogni attività e processo decisionale.
2. Promuovere la consapevolezza del rispetto dell'ambiente, educare colleghi e dipendenti incoraggiandoli ad agire in maniera responsabile.
3. Ridurre gli sprechi attraverso il riutilizzo e il riciclo, acquistando prodotti e materiali riciclati, riciclabili o rigenerati, nei casi in cui queste alternative siano economicamente sostenibili e implementabili.
4. Promuovere l'utilizzo efficiente di materiali e risorse nelle nostre sedi, tra i quali acqua, energia ecc., particolarmente in caso di materiali e risorse non rinnovati.
5. Evitare l'utilizzo di prodotti e materiali nocivi, cercando di sostituirli quando possibile, facendo del nostro meglio per preservare la salute e l'ambiente.
6. Acquistare ed utilizzare prodotti ecosostenibili.
7. Comunicare il nostro impegno ai nostri partner, stakeholder, fornitori, clienti e alla collettività, incoraggiandoli a supportarlo e a seguirne l'esempio.
8. Sforzarsi di migliorare continuamente i nostri risultati ecosostenibili attraverso revisioni e aggiornamenti periodici delle linee guida, tenendo in considerazione il progresso tecnologico e generale.

01 Jan 2014 Responsabile: **Vinter Adél**
Green Officer: **Nagy Mónika**

GREENWILL

A környezetvédelem és a környezet megóvása az utóbbi évtizedekben fokozott jelentőségű témákká váltak, és a globális közösségen belül is általános érdeklődésre tettek szert. Az ember által okozott környezetszennyezés drasztikus módon megváltoztatta bolygónk egyensúlyát, és féltő, hogy a jövőnket is negatívan befolyásolja. Számos egyesület és szervezet igyekezett mozgalmakat létrehozni azzal a szándékkal, hogy nyomást gyakoroljanak a kormányokra és a nemzetközi szervezetekre annak érdekében, hogy az új törvények és szabályozások egyértelmű és kötelező érvényű környezetpolitikát írjanak elő. A vállalatoknak sokszor nincs pénzügyi eszközük és/vagy szabad kapacitásuk arra, hogy a környezetvédelemre irányuló gyakorlatokat vezessenek be, alkalmazásuk nehézkes és következképpen csak egy kis százaléuk képes a gyakorlatba ültetni ezeket.

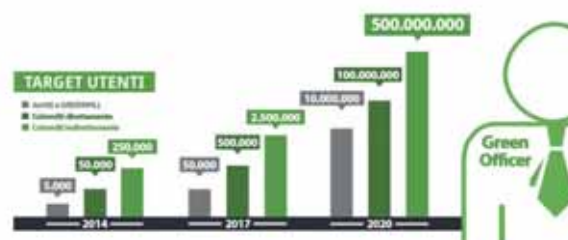
Ezért jött létre a GREENWILL missziója Michele Orzan olasz vállalkozó vezetésével. A GREENWILL egy nonprofit kezdeményezés, amely globális szinten minden vállalkozás, szervezet és közintézmény rendelkezésére bocsát egy egyszerű, költségmentes struktúrát, mintegy első lépésként az ökológiailag fenntartható gyakorlatok befogadása érdekében. A kötelezettségvállalás („a zöld ígéret”) aláírói megkapják a Green Policy-t, amely az elkötelezettséget igazoló, nyolc pontból álló dokumentum, és magában foglalja az arra irányuló ígéretet, hogy az adott cég ökológiai szempontból fenntartható gyakorlatot alkalmaz; a Green Guidelines-t, a környezettudatosság érdekében kidolgozott irányvonalak összességét, melyek az adott területre érvényesek; a GREENWILL logóját, melyet a cég promóciós anyagaiban felhasználhat.

A GREENWILL ingyenes megoldásokat kínál és ösztönzi a vállalkozásokat, szervezeteket és magán-személyeket arra, hogy tudatos környezetpolitikát

alkalmazzanak és fenntartható munkamódszereket vezessenek be minden munkafázisban, s ily módon publikussá tegyék a környezettudatosság iránti elkötelezettségüket, melyet a nyilvánosság ítélhet meg. A kötelezettségvállalás nem más, mint egy szándéknyilatkozat a tevékenység érintettjei felé, de legfőképpen a társadalom felé, amelynek az lesz a feladata, hogy megítélje, betartják-e azt vagy sem. Az irányelvek egyszerűen alkalmazhatóak, nem igényelnek jelentős befektetéseket a cég/szervezet részéről, és rugalmasak. Abban az esetben, ha a regisztrálónak már vannak saját irányelvei, vagy úgy dönt, hogy más szervezetek által rendelkezésére bocsátott elveket alkalmaz szabadon megteheti, azzal a feltétellel,

hogy betartja elkötelezettségét bolygónk megóvása és védelme érdekében. A GREENWILL igazi változást kíván, befolyásolva az emberek gondolkodásmódját, és valamennyi tevékenységi területen ökológiailag fenntartható gyakorlat előmozdítására törekszik. A GREENWILL valamennyi földrészen, összesen 25 országban van jelen. Cégek, multincionális vállalatok, szervezetek, számos nagykövetség és kereskedelmi kamara írta már alá a szándéknyilatkozatot, és napi szinten járulnak hozzá bolygónk védelméhez. Minden munkacsoport új regisztrációt kap és reklámozza mindazon vállaltok, szervezetek és közintézmények elköteleződését, amelyek úgy döntenek, hogy a GREENWILL-en keresztül nyilvánossá teszik saját kötelezettségvállalásukat. 2020-ig a világon félmilliárd emberre lesz hatással a GREENWILL gondolkodásmódja, és együtt képesek leszünk igazi változást előidézni, sok apró lépéssel, megannyi egyszerű környezettudatos gyakorlat által, melyek általánosan elterjednek majd.

AGROmashEXPO

La Camera di Commercio Italiana per l'Ungheria ha partecipato insieme al Socio **Ádám és Társa Kft.** alla 32esima fiera AGROmashEXPO, presso l'HUNGEXPO di Budapest. L'esposizione internazionale dei macchinari agricoli ha registrato anche quest'anno un pieno successo di visitatori, confermando la tendenza in rialzo degli ultimi anni con la registrazione di circa 41mila visitatori. 270 gli espositori che hanno presentato i loro prodotti e servizi su un totale di 7 padiglioni per un totale di 35mila metri quadrati espositivi al coperto integrati da un ampio spazio all'aria aperta (circa 3mila metri quadrati). La società ungherese **Ádám és Társa Kft.**, fondata nel 1990, ha sede a Debrecen e da oltre vent'anni importa dall'Italia diversi tipi di macchinari agricoli. Lo stand dell'azienda ha offerto una possibilità di incontro diretto con la Camera di Commercio Italiana alle aziende interessate. Hanno partecipato in prima persona alla manifestazione l'attuale Presidente Graziano Menossi, il Segretario Generale **Ádel Vinter** e **Piercarlo Lamberti**.

A Magyarországi Olasz kereskedelmi Kamara egyik tagjával, az **Ádám és Társa Kft.**-vel együtt részt vett a HUNGEXPO Budapesti Vásárközpontban megrendezett 32. AGROmashEXPÓN. A mezőgazdasági gépek nemzetközi kiállítása idén is nagy látogatói sikert könyvelhetett el, és a kb. 41ezres látogatószámmal megerősítette az utóbbi években tapasztalható emelkedő tendenciát. A 270 kiállító termékeit és szolgáltatásait 7 pavilonban, 35ezer négyzetméteres összterületű fedett kiállítási térben mutatta be, amelyet tágas kültéri helyszín is kiegészített (mintegy 3ezer négyzetméter). Az 1990-ben alapított, debreceni székhelyű magyar cég, az **Ádám és Társa Kft.** több, mint húsz éve importál Olaszországból különféle mezőgazdasági gépeket. A cég standja az érdeklődő vállalkozások számára közvetlen találkozási lehetőséget kínált az Olasz Kereskedelmi Kamarával. A MOLKK aktív részt vállalt mindebben Nagy Mónika és Füredi Gábor állandó jelenléte révén, valamint a jelenlegi elnök, Graziano Menossi és a főtitkár, Winter Adél és Piercarlo Lamberti részvételével.

Se i maccheroni passano con il rosso

La diatriba sul “semaforo britannico” alimenta il dibattito internazionale

Alimenti e numeri: un binomio a prima vista stridente, ma sempre più stretto con il crescere dell'interesse per il contenuto effettivo dei prodotti, sintomo di attenzione per la nostra salute e per il nostro benessere. Tutto vero, ma fino a che punto si può arrivare senza snaturare il concetto di cibo? L'allarme ha iniziato a suonare il 19 giugno 2013, quando il Dipartimento Britannico della Salute ha adottato la raccomandazione per un sistema di etichettatura “ibrido”. In pochi mesi quello che è stato ribattezzato “semaforo” è diventato un motivo di discussione, ma anche uno stimolo interessante per l'Unione Europea: vediamo come e per quali ragioni. Il “traffic light system” propone un sistema facoltativo di descrizione dei valori nutrizionali. In altre parole le aziende possono scegliere di applicare ai prodotti una sorta di semaforo composto da bollini verdi, gialli e/o rossi a seconda delle maggiori o minori quantità di zucchero, sale, grassi e altre sostanze il cui consumo può risultare dannoso per la salute.

Se a prima vista l'idea può sembrare accattivante, soprattutto a livello di marketing, a un esame più accorto il metodo condanna ingiustamente le ricette troppo caloriche o ricche di grassi, anche gli ingredienti naturali come l'olio extravergine d'oliva, tra le vittime innocenti della legge inglese insieme, ad esempio, al Parmigiano Reggiano. L'Italia è stata comprensibilmente il primo Paese a far sentire la propria voce e a portare il programma

inglese all'attenzione dell'Unione europea, avviando una battaglia che sta continuando nel 2014 e che si è ampliata nel momento in cui l'Organizzazione Europea per i Consumatori ha proposto di estendere il sistema nel resto dell'UE. Già a gennaio l'allora ministro delle Politiche Agricole Nunzia De Girolamo aveva detto che il sistema “applicato anche ai prodotti Dop e Igp comunitari arreca grave danno all'immagine delle produzioni di qualità”. I colori previsti dal piano approvato dal Regno Unito sono calcolati in base alla quantità di nutrienti contenuti in 100 grammi di prodotto, senza tenere conto della porzione consumata, né della dose giornaliera consigliata. Questo uno dei principali argomenti portati dall'Italia contro il semaforo britannico, le cui conseguenze potrebbero essere serie per i profitti dei produttori del resto d'Europa. “L'applicazione della normativa sulle etichettature “semplificate” - spiega l'Ambasciatore d'Italia in Ungheria Maria Assunta Accili - sarebbe del tutto fuorviante per il consumatore e condurrebbe per assurdo al paradosso per cui un litro di bevanda gassata con gusto e dolcificante artificiale risulterebbe meno dannosa per la salute rispetto ad una quantità notevolmente inferiore di vino “d.o.c.”.”

A sostegno dell'Italia si sono schierati diversi Paesi membri tra cui l'Ungheria, mentre in Gran Bretagna il sistema è stato accolto con favore dalle catene di grande distribuzione, che gestiscono la maggior parte del mercato nazionale.

“Salute e tutela dei prodotti tipici dovrebbero andare di pari passo e qualsiasi forma di espressione del contenuto nutrizionale degli alimenti dovrebbe essere basata su ricerche scientifiche acclamate” ha scritto la delegazione italiana al Consiglio dell'Unione Europea in una nota.

“Ci teniamo a ricordare ai consumatori - ha dichiarato inoltre Paolo Patrino di Confalimento a Bruxelles - che non

esistono cibi buoni o cattivi, ma regimi alimentari buoni o cattivi”.

Nella seconda metà del 2014 l'Italia assume la Presidenza del Consiglio dell'Unione Europea e la campagna contro il “traffic light” potrebbe essere uno dei punti all'ordine del giorno del

semestre: lo ha dichiarato il ministro delle Politiche Agricole Alimentari e Forestali Maurizio Martina di fronte ai suoi omologhi dell'UE: “l'uniformità (nell'etichettatura alimentare) è un tema da mettere in agenda”.

Claudia Leporatti

Vajon a makaróni átmegy a pirosan? A „brit szemafor” körül dúló polémia nemzetközi vitát szít

Élelmiszerek és számok: első hallásra nem igazán egymáshoz illő fogalmak, ám ahogyan nő az élelmiszerek valódi tartalma iránti érdeklődésünk, úgy válik mind szorosabbá köztük az összefüggés – ez is annak a jele, hogy odafigyelünk egészségünkre és jó közérzetünkre. Ez rendben is volna, de meddig lehet elmenni anélkül, hogy megfosztanánk természetes mivoltuktól az élelmiszereket? A vészjelző 2013. június 19-én szólalt meg először, amikor a brit egészségvédelmi szervezet egy „hibrid” rendszert fogadott el az élelmiszerek címkézésére. A rendszert néhány hónap alatt elnevezték „szemafor”-nak, és vitatottá vált, de érdekes módon egyben ösztönzést is jelentett az Európai Unió számára: lássuk hogyan és miért.

A „traffic light system” fakultatív rendszert kínál az élelmiszerek tápértékének definiálására. Jobban mondva, a cégek választhatnak, hogy a termékeken zöld, sárga és/vagy piros szemaforjelzéseket tüntetnek fel aszerint, hogy több

vagy kevesebb cukrot, sót, zsírokat és egyéb, az egészségre esetleg ártalmas összetevőket tartalmaznak.

Míg első ránézésre az ötlet érdekesnek tűnhet, főként marketing szempontból, ha jobban megnézzük, világossá válik, hogy a módszer igazságtalanul elítéli a kalóriadús összetevőkből áll termékeket vagy a zsírokban gazdag élelmiszereket, még akkor is, ha olyan természetes élelmiszerekről van is szó, mint az extraszűz olívaolaj, amely a parmezánnal egyetemben könnyen az angol szabályozás ártatlan áldozatává válhat. Olaszország – érthető módon – elsőként emelte fel a hangját és hívta fel az Európai Unió figyelmét az angol minősítési rendszerre, s ezzel kezdetét vette a 2014-ben is folytatódó harc, amely abban a pillanatban fölerősödött, amikor az Európai Fogyasztóvédelmi Szervezet azt javasolta, hogy terjesszék ki a szabályozást az EU egészére. Már januárban az akkori agrárpolitikai miniszter, Nunzia De Girolamo azt nyilatkozta, hogy a rendszer „ha az oltalom alatt álló területmegjelölésű és földrajzi jelzésű uniós termékekre is alkalmazzák, súlyos károkat okoz a minőségi termékek imázsának”.

Az Egyesült Királyságban elfogadott rendszerben a színmegjelöléseket a termékek 100 grammos egységében meglévő tápérték alapján alkalmazzák, figyelmen kívül hagyva az elfogyasztott mennyiséget és a napi ajánlott adagot. Olaszországnak ez az egyik fő érve a brit „szemafor” ellen, amely sorozatos következményekkel járhat a többi európai élelmiszertermelő profitjára nézve. „Az „egyszerűsített” címkézés alkalmazása – magyarázza Maria Assunta Accili, Olaszország magyarországi nagykövete – teljesen félrevezető lenne a fogyasztók számára, és

az abszurditásig élezné azt az ellentmondást, miszerint egy szén-dioxiddal dúsított, mesterséges édesítőszerrel tartalmazó ital egy literje kevésbé lenne ártalmas az egészségre, mint egy jóval kisebb egységnyi eredetvédett bor”.

Olaszország mellett több uniós tagállam is felsorakozott, köztük Magyarország, miközben Nagy-Britanniában ennek a minősítési rendszernek a nagy áruházláncok a nyertesei, amelyek az ottani piac legnagyobb részét uralják.

„Az egészség és a jellegzetes termékek védelmének össze kellene tartoznia, és az élelmiszereken szereplő mindenféle tápanyag-megjelölésnek egyértelmű tudományos kutatásokon kellene alapulnia” – írta az olasz delegáció az Európai Unió Tanácsához eljuttatott jegyzékében.

„Fontosnak tartjuk a fogyasztók figyelmének felhívását – jelentette ki Brüsszelben Paolo Patrino a Confalimantarétól –, nincs jó élelmiszer vagy rossz élelmiszer, csak jó vagy rossz táplálkozási szokás létezik.

2014 második felében Olaszország tölti be az Európai Unió soros elnökségét, és a „trafic light” elleni kampány a következő félév egyik napirendi pontja is lehet: ezt hangoztatta az agrár- erdészeti és élelmezésügyi miniszter, Maurizio Martina uniós kollégái előtt: „az élelmiszerek címkézésének egységesítése mindenképpen napirendre kell, hogy kerüljön”.

Claudia Leporatti

La “NATURA” giuridica dell’acquisto e l’affitto dei terreni agricoli dopo il 1 maggio 2014

Quello della “natura” è un tema molto attuale anche per quanto riguarda la legislazione ungherese. Il 30 aprile 2014, la stampa ne parla da anni, scade il periodo di moratoria che l’Ungheria ha ricevuto dall’Unione Europea per impedire l’acquisto dei terreni agricoli ai cittadini dell’Unione Europea. Le ragioni della promulgazione della Legge 2013/CXXII sul Commercio dei Boschi e Terreni Agricoli sembrerebbero trovare origine da quest’evento. Lo scopo della legge di cui stiamo parlando è l’espansione delle aziende agricole di media grandezza e lo sviluppo delle piccole aziende. La considerazione preliminare alla base tanto della misura quanto del desiderio di proteggere le imprese magiare a conduzione familiare è che i prezzi ungheresi dei terreni agricoli sono molto inferiori a quelli degli altri paesi europei: l’intento della legge sarebbe quello di escludere la speculazione sui terreni agricoli e concedere la possibilità di acquistare i terreni solo agli agricoltori. Lo stesso scopo vale anche per gli affitti.

“Ma che ne sarà dei nostri diritti?” Suona più o meno così la (legittima) domanda che si spande a macchia d’olio tra gli agricoltori stranieri in Ungheria. Nell’articolo cerchiamo di dare una risposta esplicita a tutte le domande riguardanti le incertezze legali attorno la nuova legislazione ungherese (diritto di proprietà, affitti, utilizzo dei terreni statali)

L’acquisto del diritto di proprietà avrà le seguenti limitazioni.

1. Terreni con superficie superiore a 1 ettaro acquistabili solo dagli agricoltori;
2. Assunzione di futuri obblighi da parte dell’acquirente;
3. Proprietà ed affitti consentiti fino ad un massimo di 1.200 ettari, limite che sale a 1.800 ettari per i terreni destinati all’allevamento;
4. Ordine dei diritti di prelazione;

5. L’acquisto deve essere approvato dall’organo amministrativo agricolo in base del parere del consiglio locale dei terreni.

L’acquisto sarà consentito solo alle persone fisiche, ai cittadini ungheresi e comunitari (e cittadini dello Spazio Economico Europeo) fino alla limite di 1 ettaro. Oltre a 1 ettaro il diritto di acquisto spetta solo gli agricoltori (tranne certe eccezioni). L’agricoltore è definito come persona fisica ungherese o della comunità con qualifiche agricole o forestali, o da almeno 3 anni svolgente attività agricola in Ungheria.

L’acquirente dovrà assumere l’obbligo di usare il terreno personalmente, tramite un parente o tramite una società agricola dallo stesso detenuta nella percentuale minima del 25%. I terreni acquistati ed usati da terzi dopo la scadenza del contratto devono essere coltivati in nome proprio. Esistono, inoltre, ulteriori requisiti nel caso che l’agricoltore sia un “neofita”.

Nel corso delle procedure di acquisto bisognerà dare la precedenza – a titolo di prelazione – a una serie di soggetti.

Con pochissime eccezioni, *l’organo amministrativo agricolo deve approvare tutti i contratti d’acquisto dei terreni agricoli.* La delibera dell’organo amministrativo agricolo non può essere appellata ed è subito esecutiva; l’unico rimedio legale è la possibilità di avviare una causa amministrativa in tribunale.

Relativamente all’uso, incluso l’affitto dei terreni agricoli sono presenti nuove limitazioni che non apparivano in precedenza. Secondo la legge CCXII del 2013 che definisce regole provvisorie riguardo al commercio di terreni agricoli, i diritti d’usufrutto costituiti a favore di persone non

parenti, che teoricamente duravano per periodo indefinito, termineranno con il 1 maggio 2014. Alcune società agricole perderanno i loro usufrutti in quella data. La durata degli affitti è da 1 anno fino a 20 anni.

All'affitto riguardano le limitazioni seguenti:

1. L'affittuario di terreni agricoli può essere o un agricoltore o un'azienda agricola (organizzazione registrata con sede nell'Unione che soddisfa certe condizioni);
2. Il diritto di prelazione a favore degli affittuari;
3. I contratti d'affitto devono essere approvati.

Certamente anche nel caso degli affitti bisogna affrontare la questione degli *aventi diritto di prelazione* e la problematica dell'approvazione dei contratti di affitto.

Nell'utilizzo dei terreni statali ci sono notevoli cambiamenti. Secondo la nuova Legge sul *Commercio dei boschi e dei terreni agricoli*, nel caso dei terreni nella proprietà del **Fondo Nazionale dei Terreni Agricoli**, la legge deve essere applicata con le variazioni definite nelle leggi relative al Fondo. Secondo il decreto governativo, l'utilizzo può essere la vendita, l'affitto e la gestione di patrimonio. Dal punto di vista degli stranieri l'affitto dei terreni statali è l'aspetto più importante. L'utilizzo dei terreni statali avviene tramite con-

corso pubblico con ulteriori limitazioni riguardo i terreni che valgono oltre a 100 milioni.

Il cambiamento più grave allo sfavore degli affittuari dei terreni statali è che dai paragrafi **è stato eliminato** il testo che riguardava **la prelazione d'affitto**. Attualmente **gli affittuari non hanno il diritto di prelazione** riguardo all'affitto nel caso in cui terminino il loro contratto d'affitto e la NFA pubblichi un nuovo bando per dare in affitto gli stessi terreni. Tale eliminazione del diritto di prelazione va contro le aspettative legittime delle aziende. L'individuo che lavorava su determinati terreni appartenenti allo stato, dopo aver investito nella sua azienda, rischia di perdere i suoi affitti dopo la scadenza, senza la prelazione. La protezione delle aspettative legittime è un principio del diritto europeo presente in tutti i paesi. In Germania è conosciuto come *Vertrauensschutz*, in Francia come *protection de la confiance légitime*, ecc. Il Tribunale Europeo ha elaborato l'utilizzo di questo principio nel diritto europeo.

La Legge sul Commercio di Terreni Agricoli crea ulteriori limitazioni forti sia riguardo all'acquisto che riguardo all'affitto dei terreni agricoli.

Per estensioni superiori ad un ettaro solo un gruppo limitato di soggetti può acquistare terreni. L'espansione dell'azienda è in questo modo limitata. I contratti, inoltre, sono oggetto di approva-

zione da parte dell'organo amministrativo agricolo che formula la sua decisione in base all'opinione del Consiglio Locale dei Terreni. Il Consiglio Locale dei Terreni prende in considerazione degli aspetti molto particolari che molte volte vanno contro il principio della libertà del diritto di proprietà.

Il diritto di proprietà è riconosciuto come diritto fondamentale sia dalla Carta sui diritti fondamentali dell'Unione Europea (§17), sia dalla Costituzione ungherese (Legge fondamentale – articolo XIII), come pure infine dal Trattato sul funzionamento dell'UE.

Il diritto di proprietà include la disposizione libera sull'oggetto. Il proprietario può usare l'oggetto della sua proprietà sia egli stesso, sia consegnando l'uso a persone terze. Paragonando con la vecchia legislazione la Legge sul Commercio dei Terreni Agricoli definisce la categoria dei possibili acquirenti in un gruppo limitato. Tale limitazione ovviamente diminuisce la negoziabilità dei terreni, violando l'interesse dei proprietari, causando probabilmente l'abbasso dei prezzi di mercato. Il cambiamento va contro le legittime aspettative delle persone che hanno acquistato terreni agricoli in Ungheria nel passato.

La legge non tratta sempre ugualmente i cittadini ungheresi e i cittadini della comunità, né riguardo all'acquisto, né riguardo all'affitto. Per esempio, la prescrizione di 3 anni di residenza passata ovviamente dà vantaggio agli ungheresi. Il §18 del Trattato sul funzionamento della UE proibisce la discriminazione in base alla cittadinanza.

Gli aspetti che il Consiglio Locale dei Terreni deve prendere in considerazione sono molto

soggettivi e creano la possibilità dell'abuso dei poteri discrezionali del Consiglio. Tale situazione può danneggiare non solo gli interessi dei futuri acquirenti, ma anche di quelli ungheresi che vogliono vendere i loro terreni nel futuro.

La discriminazione fra investitori ungheresi ed europei appare in conflitto con il diritto del cittadino europeo di stabilirsi e lavorare in un altro Paese membro, definito nel §49 del Trattato sul funzionamento della UE.

La nuova legge difetta a nostro avviso nell'assicurare stabilità alle aziende agricole. Ricordiamo che secondo il principio del diritto della UE l'individuo deve in primo luogo cercare giustizia davanti il Tribunale del Paese membro e così dovrà fare il cittadino che vorrà far valere i propri diritti contro questa legislazione. I trattati hanno effetto diretto e prevalgono nei confronti delle leggi nazionali nel caso di un eventuale conflitto (Tribunale Europeo 60/64 Costa vs. Enel). Ricordiamo anche che il Tribunale del Paese membro deve mettere a parte la legge nazionale e applicare la legge europea nel caso di un eventuale conflitto (106/77 Simmenthal). Durante il processo davanti al Paese membro il Tribunale può chiedere referenza al Tribunale Europeo riguardo all'applicazione del diritto europeo (Trattato sul funzionamento della UE §267).

Se lo stato membro emette una legislazione contraria al diritto europeo, un processo di può essere iniziato contro il Paese in base ai § 58-260 del Trattato sul funzionamento della UE. La procedura inizialmente viene portata avanti dalla Commissione e successivamente dalla Corte Europea. Una terza possibilità per un privato può essere quella di rivolgersi al Tribunale dei Diritti Umani a Strasburgo per la violazione del diritto di proprietà.

Come studio legale ci impegniamo ad affrontare le problematiche delle numerose aziende italiane interessate dalle conseguenze della nuova legge e siamo pronti ad assisterle a seconda delle loro diverse esigenze.

La presente relazione è puramente informativa e di carattere generale. Per una valutazione più approfondita deve essere valutato il caso concreto. Articolo a cura di Lajos Levente avvocato – Lajos Law Firm

Avere a cuore la natura: Ungheria e Italia insieme per creare una cultura dell'ambiente

Intervista a Marta Szigeti Bonifert, Direttore del Regional Environmental Centre di Szentendre

Il villaggio medievale di Szentendre è da visitare per svariati motivi che vanno dalla ricchezza museale che gli è valsa il soprannome di "villaggio dei musei" all'atmosfera mediterranea dei saliscendi delle sue strade, ma non sono queste le ragioni che portano qui ogni anno, al netto dei turisti, diverse migliaia di persone da tutto il mondo inclusi ministri, funzionari politici, studenti, educatori e membri di organismi internazionali. In questo piccolo centro a Nord di Budapest, infatti, si trova la sede del REC, il Regional Environmental Centre, un punto di incontro tra i più importanti d'Europa per chi si occupa di ambiente. Organizzazione non profit nata per aiutare i Paesi dell'ex blocco sovietico a far fronte ai problemi ambientali che interessano i loro territori, il REC di Szentendre è il capostipite della rete di istituti omonimi aperti negli anni Novanta nelle altre ex repubbliche socialiste e nei balcani. Un punto verde immerso nella vegetazione: il REC si trova lungo il Danubio di fronte all'omonima isola e in più comprende uno dei pochi arboreti del continente. Il giardino botanico è stato progettato da Agroinnova, il centro di competenza per l'innovazione agroambientale dell'Università di Torino, con il contributo economico dell'Italian Trust Fund. La collaborazione del REC con l'Italia è ben evidente prima ancora di varcare l'ingresso: ci accoglie infatti il grande cartello del Ministero Italiano dell'Ambiente e del Mare, che tra l'altro ha finanziato il centro conferenze del REC, riaperto nel 2008 a seguito di un intervento di riqualificazione che porta la firma dell'architetto Federico M. Butera ed è stato realizzato da una società palermitana, la Architetture Sostenibili.

IL REC, un centro che non si ferma mai

Nel 1990 è stato George H.W. Bush (Bush padre) a porre la pietra di fondazione del centro, che da 25 anni fornisce pratiche per la tutela dell'ambiente e agisce a vari livelli nell'educare la regione alla tutela del suo stesso patrimonio, raggiungendo anche altri continenti, come l'Africa e l'Asia. Coadiuvato da un folto gruppo di partner e grazie

ad un'organizzazione a dir poco efficiente, il REC può vantare al suo attivo circa 1000 progetti tra quelli conclusi e quelli in corso - ma alcuni sono permanenti - un personale cosmopolita, centinaia di lezioni e corsi di aggiornamento in scuole e università. E tutto questo è solo una parte delle attività del REC, che vede nell'Italia uno dei collaboratori più presenti.

Per conoscere meglio il REC "il Ponte" ha intervistato **Marta Szigeti Bonifert**, che dal maggio del 2003 è direttore esecutivo del centro. Gioviiale, entusiasta, ma al tempo stesso pratica, Marta è nata a Londra da genitori ungheresi ma ha vissuto e studiato in quattro continenti: Asia, Africa, Europa e America. Mi accoglie con una scatola traboccante di tè di ogni tipo, primo segno di un modo di fare inglese che le è rimasto attaccato dalla nascita e che non stona con le caratteristiche del suo vero Paese, l'Ungheria, quello in cui ha scelto di vivere e lavorare. L'atmosfera, all'interno del REC, è di completa e aperta cooperazione; il personale sembra aver fatta propria la definizione con cui la stessa direttrice mi presenta il REC: "siamo equidistanti da tutti, sempre aperti a collaborare".

Se dovesse riassumere in una sola frase le tante attività che coordinate dal REC, quale sarebbe?

Lavoriamo per creare una cultura dell'ambiente intorno alle persone e cambiare il loro modo di pensare.

Un'espressione forte. Cosa intende con cambiare il modo di pensare?

L'ordine delle priorità è quasi sempre invertito nelle nostre vite, nel senso che la protezione del mondo che ci sostiene, la base di tutto quello che siamo, di solito non è in cima alla lista.

Ci impegniamo per insegnare alle persone che l'ambiente non è qualcosa in più di cui prendersi cura nel tempo libero. La parola "green" è diventa-

ta una moda, ma non ha niente a che vedere con lo stile, piuttosto con la vita. L'aria, ad esempio, non può essere qualcosa di secondario.

Come si agisce, in concreto, per favorire questo ribaltamento di valori?

Il punto di partenza è l'educazione. Qui al REC ci occupiamo di proporre programmi di istruzione alla tutela ambientale, che vengono diffusi e migliorati attraverso seminari, lezioni e molte altre occasioni di scambio: lavoriamo sempre in partnership con altre organizzazioni.

A questo punto si inserisce l'Italia. L'Italian Trust Fund è stato stabilito nel 2001 e, tramite tale accordo, l'Italia partecipa a progetti che vedono il REC in prima fila. Può sceglierne uno e usarlo per farci capire come si realizzano le vostre iniziative?

L'esempio migliore che mi viene in mente è il SEARCH (School Environment and Respiratory Health of Children), che si concentra sul miglioramento della qualità dell'aria nelle scuole, locali dove i bambini trascorrono buona parte del loro tempo (fino a un terzo della loro giornata, ndr). L'iniziativa ha preso in parte le mosse dalla conferenza di mi-

nistri dell'Ambiente e della Sanità che si è tenuta a Budapest nel 2004 ed è stata avviata dal REC e dall'Italian Trust Fund, per questo la possiamo citare come perfetto esempio di azione che è nata dalla cooperazione bilaterale tra Ungheria e Italia e che è diventata un progetto paneuropeo.

Quali soluzioni ha proposto il SEARCH e a partire da quali considerazioni?

Un'analisi capillare delle strutture scolastiche dei Paesi partecipanti ha prodotto una serie di constatazioni e ha rilevato un alto rischio di inquinamento fisico, chimico e biologico, senza contare che la maggior parte degli istituti non prevedeva attenzioni mirate per i casi di studenti asmatici o che soffrono di allergie. Il SEARCH si è strutturato grazie al lavoro delle istituzioni delle varie nazioni (in Italia sono state coinvolte, ad esempio, le agenzie ambientali regionali di Emilia Romagna, Lazio, Piemonte, Sardegna e Sicilia, ma anche ONG come Federasma Onlus, sotto la coordinazione del Ministero dell'Ambiente, del Territorio e del Mare e dell'Ispra, Istituto Superiore per la Protezione e la Ricerca Ambientale, ndr). Le strategie attuative delle raccomandazioni che sono seguite alla ricerca sono state curate dai singoli Paesi, i quali hanno prodotto materiale

informativo in varie forme (testi, video, illustrazioni etc) e lanciato programmi di formazione per il personale delle scuole. Gli accorgimenti che vengono incoraggiati sono molto semplici, come arieggiare le aule 5-10 minuti più volte durante il giorno, controllare la ventilazione automatica, non accumulare materiale scolastico sopra i mobili per evitare accumuli di polvere e molti altri.

Restando al tema istruzione, tra i vostri marchi di fabbrica c'è il "green pack", una sorta di "scatola magica" a uso delle scuole. Cosa c'è dentro?

Marta ne prende una dall'espositore nel suo ufficio: è fatta di carta e cartone riciclati, contiene un CD-ROM, carte da gioco e un raccoglitore colorato.

Si tratta di uno strumento che ci permette di entrare nei sistemi scolastici portando agli insegnanti un materiale che integra e modella il loro programma convenzionale. Ogni materia tradizionale può essere modificata con l'aggiunta delle tematiche ambientali. Sono argomenti trasversali, che devono essere applicati alla biologia come all'educazione fisica e alla matematica. Il pacchetto è diverso per ogni Paese e a cambiare non è solo la lingua in cui è realizzato, ma anche il contenuto, per intero, in base alle tradizioni educative e alla cultura dello stato in questione. Ci sono luoghi, ad esempio, in cui serve insegnare la tolleranza, prima di procedere con altri concetti, e altri ancora in cui si praticano insegnamenti più evoluti, magari nel campo dell'informatica. Teniamo conto di questi e molti altri fattori, nel confezionare i "Green Pack".

Funziona?

Lo abbiamo lanciato nel 2000 per i bambini tra gli 11 e i 15 anni e doveva riguardare solo l'Europa centrale e orientale; adesso ci stiamo espandendo in Turchia e in Asia e in tutto sono circa 20 i Paesi ad averlo supportato. Essenziale è la formazione degli insegnanti, fornita dai nostri addetti: ad oggi sono circa 40.000 gli educatori che hanno appreso come utilizzare il kit. Stiamo attualmente lavorando allo sviluppo di un "green pack" per i più piccoli e di un altro tipo di pacchetto rivolto invece ai cittadini e alle famiglie. Penso che la risposta giusta alla domanda sia "funziona, eccome!".

Diamo un'occhiata ai numeri: quanti contratti avete firmato lo scorso anno e con quali risultati in termini economici?

Siamo organizzati per cicli di quattro anni. Attualmente è in corso il periodo 2011-2015, quindi possiamo fare riferimento al 2006-2010, posto che il nostro turnover annuale si mantiene intorno ai 12 milioni di euro. Tra il 2006 e il 2010 sono stati firmati oltre 600 contratti dal valore superiore ai 60 milioni di euro. Abbiamo dei contributi stabili, circa 11 milioni di euro all'anno, che provengono da sostenitori

volontari. Ci supportano inoltre due fondi fiduciari: quello giapponese, che è con noi dal 1993 e quello italiano. Entrambi lavorano come unità finanziarie indipendenti sotto la supervisione del direttore esecutivo e consultandosi con i rispettivi Paesi finanziatori.

L'intervista prosegue con una visita guidata al palazzo congressi del REC, a fianco della struttura principale. Frutto di un investimento "brown", ossia della rivalutazione di un edificio esistente, l'edificio ha meritato il "Premio Solare 2010" per la categoria architettura urbanistica e ospita ogni settimana eventi di portata internazionale. La sua storia, tuttavia, è ai limiti del paradossale. Me la racconta **Zsolt Bauer**, responsabile delle comunicazioni e delle relazioni esterne del REC: "Questo era un edificio sovietico, costruito intorno agli anni Settanta. Se dovessi ricordare un motivo che lo distingueva dagli altri edifici simili, menzionerei i consumi, che erano particolarmente elevati. Quello che è ancora più ironico, se pensi che ora questa è una struttura

studiata per evitare gli sprechi, è che durante il socialismo succedeva che venissero accesi i riscaldamenti in piena estate al solo scopo di consumare tutti i fondi destinati dallo stato alla struttura. Uno stratagemma che in quegli anni di economia pianificata era utilizzato per evitare tagli al budget". Adesso, in compenso, i tre piani del centro conferenze sono un esempio di sostenibilità. L'intero progetto di riqualificazione si basa su uno studio delle risorse disponibili nel suolo in cui sorge l'edificio. L'obiettivo principale è azzerarne le emissioni di CO₂. La fonte energetica utilizzata è il sole e nessun'altra, ma i metodi di estrazione dell'energia vanno ben oltre i 145 pannelli solari installati sul tetto e, soprattutto, non sono l'unico metodo che rende questa struttura eco-sostenibile. Parte della missione originaria, infatti, è perseguita tramite la minimizzazione degli sprechi:

le luci si spengono quando è sufficiente l'illuminazione naturale e il soffitto è radiante, riscalda e raffredda cioè tramite fluidi termovettori che sfruttano, grazie a pompe di calore, la temperatura costante prelevata dal terreno, in profondità. Queste e altre tecnologie all'avanguardia hanno permesso una riduzione del consumo energetico complessivo dagli oltre 300 kWh/m² a circa 30 kWh/m². Un grande risultato, ma c'è da scommettere che il REC non smetterà di porsi sfide e obiettivi sempre più ambiziosi e di largo impatto.

Per informazioni: www.rec.org

Claudia Leporatti

Szívünkön viseljük a természet ügyét: Magyarország és Olaszország közös erővel a környezetkultúráért

Beszélgetés Szigeti Bonifert Mártával, a szentendrei Regional Environmental Center igazgatójával

Szentendrét, ezt a középkori városkát mindenképpen érdemes meglátogatni, több okból is: gazdag múzeumi kínálatáért, amellyel kiérdemelte a „múzeumváros” elnevezést, mediterrán hangulatot árasztó, girbegurba utcáiért, de nemcsak ezek hoznak ide évről évre a turistákon kívül több ezer embert a világ minden tájáról, köztük minisztereket, politikai tisztségviselőket, diákokat, oktatókat és nemzetközi szervezetek képviselőit. Ebben a Budapesttől északra lévő kisvárosban található a REC, azaz a Regional Environmental Center központja, az egyik legfontosabb európai találkozópontra mindazok számára, akik a környezettel foglalkoznak. Ez a non profit szervezet azért jött létre, hogy segítse az egykori szovjet blokk országait abban, hogy a területükön jelentkező környezeti problémákkal megbirkózzanak. A szentendrei REC az első az azonos nevű intézetek sorában, amelyek a kilencvenes években nyíltak az egykori szocialista és balkáni országokban. Egy „zöld pont” a zöldben: a REC a Duna-parton található, szemben a Szentendrei-szigettel, ráadásul a kontinens kevés arborétumainak egyike is itt található. A botanikus kert az Agroinnova tervezte, a torinói egyetem agrár- és környezeti fejlesztésekért felelős központja, az Italian Trust Fond anyagi támogatásával. A REC és Olaszország együttműködése teljesen nyilvánvaló volt már korábban is: az olasz szárazföldi és tengeri környezet védelméért felelős minisztérium óriásplakátja fogad bennünket, ez a minisztérium támogatta anyagilag a REC konferenciaközpontjának létrejöttét, amelyet 2008-ban adtak át Federico M. Butera

építész tervei alapján elvégzett rehabilitáció után, melynek kivitelezője egy palermói cég volt, az Architettura Sostenibili ('Fenntartható Épületek').

A REC-nél nincs megállás

George H. W. Bush (Bush senior) rakta le a központ alapkövét 1990-ben, így az intézmény 25 éve kínál környezetvédelmi gyakorlatot és működik közre különféle szinteken a környezetvédelmi nevelésben, s tevékenysége időközben más kontinensekre, Afrikára és Ázsiára is kiterjedt. Számos partnerintézmény támogatja ebben, és a legszerényebben szólva is rendkívül hatékony szervezettségével a REC immár 1000 projektet mondhat magáénak – köztük olyanokat, amelyek tavaly lezárultak, míg mások még zajlanak, de néhány állandó projektjük is van –, valamint kozmopolita munkaerőgárdával dolgozik, akik alap- és középfokú oktatási intézményekben, egyetemeken több száz órnyi továbbképzéseket szerveztek. Mindez csak egy része a REC tevékenységének, amelynek egyik legerősebb együttműködő partnere éppen Olaszország.

Hogy közelebbről megismerjük a REC tevékenységét, az „il Ponte” interjút készített Szigeti Bonifert Mártával, aki 2003 májusa óta a központ főigazgatója. Márta jó kedélyű, lelkes, ám ugyanakkor gyakorlatias személyiség, magyar szülők Londonban született gyermeke, de négy kontinensen is élt: Ázsiában, Afrikában, Európában és Amerikában. Egy nagy doboz mindenféle ízű és fajtájú teával fogad, ez az első jele angolos stílusának, amely születésétől fogva elkíséri, és amely egyáltalán nincs ellentétben igazi hazája, Magyarország karakterével, ahol jelenleg él és dolgozik. A REC-en belüli hangulat tökéletesen nyitott az együttműködésre; az itt dolgozók láthatólag teljesen magukévá tették azt a gondolatot, amellyel az igazgató is jellemzi számomra a REC-et: „mindenkitől egyenlő távolságot tartunk, mindig nyitottak vagyunk az együttműködésre”.

Ha egyetlen mondatban kellene összefoglalnia a REC által koordinált tevékenységet, hogyan szólna ez a mondat?

Egy környezetkultúrát szeretnénk megteremteni az emberek számára, és azért dolgozunk, hogy megváltoztassuk a gondolkodásukat.

Ezek erős szavak. Mit ért azon, hogy megváltoztatni az emberek gondolkodását?

Életünkben a prioritások sorrendje majdnem mindig fordított, azaz a bennünket eltartó környezet védelme, vagyis egészségünk alapja, általában a lista végén áll. A mi célunk az, hogy megtanítsuk az embereknek, hogy a környezet nem olyasvalami, amivel a szabadidejükben kell foglalkozniuk. A „green” szó divatossá vált, de semmi köze sincs a stílushoz, sokkal inkább az élethez van köze. A levegő például nem lehet másodlagos dolog.

Milyen konkrét lépéseket tesznek a helyes értékrend helyreállításáért?

Kiindulópontunk a nevelés. Itt, a REC-nél azzal foglalkozunk, hogy környezetvédelmi oktatóprogramokat készítünk, amelyeket szemináriumokon, előadásokon és más csereprogramok alkalmával terjesztünk és tökéletesítünk: mindig más szervezetekkel együttműködve dolgozunk.

És itt lép be Olaszország. Az Italian Trust Fund-t 2001-ben hozták létre, és e megegyezés alapján Olaszország részt vesz azokban a projektekből, amelyekben a REC az élvonalban szerepel. Kiválasztana ezek közül egyet, és megmagyarázná a példa által, hogyan valósulnak meg az önök kezdeményezései?

A legjobb példa, amelyik most eszembe jut, a SEARCH (School Environment and Respiratory Health of Children), amely a levegőtisztaság javítására koncentrál az iskolákban, hiszen a gyerekek az iskolában töltik idejük jó részét (akár napjuk egyharmadát is, a szerk.). A kezdeményezés

részben a környezetvédelmi és az egészségügyi miniszterek 2004-es budapesti konferenciájának nyomán indult el, amelyet a REC szervezett az Italian Trust Fund támogatásával, ezért felidézhetjük, mint tökéletes példát egy olyan akcióra, amely Magyarország és Olaszország kétoldalú együttműködése eredményeképpen jött létre, és páneurópai projektté lépett elő.

Milyen megoldásokat javasolt a SEARCH, és milyen megállapításokból indult ki?

A résztvevő országok iskolarendszerének sok részletre kiterjedő elemzése egy sor ténymegállapításhoz vezetett, és megmutatta, hogy magas fizikai, kémiai és biológiai szennyezés veszélyével kell számolni, arról nem is szólva, hogy az intézmények nagy része nem fordított célzott figyelmet az asztmával küzdő vagy allergiás tanulók helyzetére. A SEARCH a különféle nemzeti intézmények munkájának köszönhetően szerveződik (Olaszországban bevonták például Emilia Romagna, Lazio, Piemonte, Sardegna és Szicília tartományok környezetvédelmi hivatalait is, de részt vesz benne az ONG mint Federasma Onlus, a tengeri és szárazföldi környezetvédelmi minisztérium és az ISPRA [Istituto Superiore per la Protezione e la Ricerca Ambientale irányításával]). A kutatást követő ajánlások nyomán életbe léptetett stratégiákat az egyes országok maguk alkalmazták, és információs anyagot is készítettek különféle formákban (szöveges, videó, illusztráció, stb.) és képzési programokat indítottak a pedagógusok részére. A támogatott észrevételek nagyon egyszerűek, mint például az osztálytermek

5-10 perces, napi többszöri szellőztetése, az automatikus szellőztetés ellenőrzése, valamint, hogy ne halmozzanak fel tanszereket a berendezési tárgyakon, így elkerülhető a porképződés és sok ehhez hasonló ötlet.

Az oktatás témájánál maradva, az önök termékei között van a „green pack”, egy „varázsdoboz”, amelyet iskolai használatra szánnak. Mit tartalmaz?

Márta levesz egy csomagot az irodájában lévő polcról: újrahasznosított papírból készült doboz, egy CD-ROM-ot, színes papírokat és egy mappát tartalmaz.

Ez az eszköz lehetővé teszi számunkra, hogy eljussunk az oktatási intézményeibe azáltal, hogy segédeszközt adunk a tanárok kezébe, amely kiegészíti és változatosabbá teszi megszokott oktatási programjukat. Minden hagyományos tantárgyat ki lehet egészíteni a környezettudatosságot célzó anyagokkal. Ezek átfogó témák, amelyek alkalmazhatók a biológia, a testnevelés és a matematika oktatása közben is. A csomag tartalma országonként más és más, és nem csak a nyelvben különbözik, hanem teljes egészében tartalmilag is az adott ország kultúrájához és oktatási hagyományaihoz igazodik. Vannak olyan helyek, például, ahol mindenekelőtt meg kell tanítani a tolerancia fogalmát, míg máshol egészen más, magasabb szintű fogalmakkal dolgoznak, akár az informatika terén is. Ezzel és sok más tényezővel is számolunk, amikor összeállítjuk a „green pack”-jainkat.

Működik a dolog?

2000-ben indítottuk útjára a programot, 11-15 éves gyerekek számára, és kezdetben csupán Közép- és Kelet-Európát céloztuk meg vele; most már kiterjesztjük Törökországra és Ázsiára is, és összességében nagyjából 20 országban használták már. Alapvető dolog a pedagógusok felkészítése, amit munkatársaink végeznek: ma kb. 40.000 pedagógus van, akik megtanulták, hogyan használják a csomagot. Jelenleg egy, a legkisebbek számára készülő „zöld csomag” kifejlesztésén dolgozunk, és egy másik, a felnőttek és a családokat megcélzó csomagon. Úgy gondolom, a helyes válasz a kérdésére: „működik bizony, de még hogy!”.

Vessünk egy pillantást a számokra: hány szerződést írtak alá az elmúlt évben és gazdasági értelemben véve milyen eredménnyel?

Négyéves ciklusokban gondolkodunk. Jelenleg a 2011-15-ös periódust éljük, vagyis a 2006-2010-es időszakról vannak adataink, éves forgalmunk 12 millió euró körül van. 2006 és 2010 között több mint 600 szerződést írtunk alá 60 millió eurónál nagyobb értékben. Vannak állandó támogatásaink is, kb. 11 millió euró évente, amelyek önkéntes támogatóinktól érkeznek. Ezen kívül pénzalapok is támogatnak bennünket: a japán például, amely 1993 óta kíséri munkánkat, és ilyen az olasz is. Mindkettő független költségvetési egységként működik, a főigazgató felügyelete

alá tartoznak. És konzultálnak a két finanszírozó országgal is.

A beszélgetés látogatással folytatódik a REC rendezvényközpontjában, amely a főépület szomszédságában található. Egy „brown” befektetés eredményeképpen jött létre, vagyis egy korábbi épület rehabilitációjával. A felújított épület megkapta a „Premio Solare 2010” díjat városépítészeti kategóriában, és hétről hétre nemzetközi események sorának ad otthont. Története ugyanakkor már-már abszurd. Bauer Zsolt mesél róla, a REC külkapcsolatokért és sajtóügyekért felelős munkatársa: „Ez egy szovjet épület volt, a hetvenes években épült. Ha említenem kellene valamit, amely megkülönbözteti a hasonló épületektől, az energiafogyasztását mondanám, ami rendkívül magas volt. Ami annál is ironikusabb, ha belegondolunk, hogy ez most egy kifejezetten energiatakarékosra tervezett épület. A szocializmus idején előfordult, hogy a nyár kellős közepén bekapcsolták a fűtést, csak azért, hogy elhasználják az állam által biztosított összes működési költséget. Ezt a trükköt a tervgazdaság idején azért alkalmazták, hogy elkerüljék a költségelvonásokat”. Most viszont a konferenciaközpont három emelete a fenntarthatóság mintaképe. Az egész rehabilitációs projekt arra a geotermikus energiára épül, amely az épület alatti talajból származik. A fő cél, hogy nullára csökkentsék a CO₂ kibocsátást. Az egyetlen felhasznált energiaforrás a napenergia, de ez nem csak az épület tetején elhelyezett 145 napelemből származik, és főleg nem ez az egyedüli módszer, amely ökológiai szempontból fenntarthatóvá teszi ezt az épületet. Ez a cél is az eredendő misszióból következik, a pazarlás minimálisra csökkentése: a világítás kikapcsol, amikor elegendő a természetes fény, a mennyezet sugároz, hűt és fűt a hőszivattyúkkal a föld mélyéről származó geotermikus energiáknak köszönhetően. Ezek és még más avantgárd technológiáknak köszönhetően a több, mint 300 kW/m²-es fogyasztást sikerült kb. 30 kW/m²-re csökkenteni. Ez nagy eredmény, de biztosra vehető, hogy a REC a jövőben is mind ambiciózusabb és még nagyobb hatású célokat tűz ki maga elé.

További információ: www.rec.org
Claudia Leporatti

Investire in Ungheria

Al via il nuovo road show della CCIU

Investire in Ungheria – Al via il nuovo road show della CCIU

Una calda giornata primaverile ha accolto i Partecipanti e gli Ospiti intervenuti numerosi lo scorso 12 Marzo a Nagykanizsa in occasione del primo (atteso) appuntamento del Road Show sulle opportunità di investimento in Ungheria a favore delle PMI italiane promosso dalla CCIU, in collaborazione con l'Agenzia Ungherese per gli Investimenti e Commercio (HITA), l'Agenzia per la promozione all'estero e l'internazionalizzazione delle imprese italiane (ICE), l'Ambasciata Italiana a Budapest ed i Rappresentati del governo locale della città ospitante l'evento (che ringraziamo anche per la prestigiosa location offerta per ospitare il convegno), oltre ad un qualificato panel di professionisti e consulenti italo-ungheresi pronti a supportare i nostri imprenditori nelle fasi piu' operative connesse alla elaborazione e gestione delle pratiche propedeutiche alle richieste di finanziamento.

L'evento si è rivolto ad una platea di circa 60 attenti ascoltatori, fra i quali spiccava una folta delegazione di imprenditori del nord-est italiano guidati dal neo-socio CCIU Sig. S. Donazzan che ha coordinato da vicino l'organizzazione dell'evento stesso, fornendo al termine una Sua testimonianza derivante dalla propria esperienza imprenditoriale sviluppatasi in Ungheria in un continuo crescendo nell'arco degli ultimi 15 anni.

L'agenda della giornata si è sviluppata attraverso una ricca serie di interventi qualificati che hanno contribuito a delineare con maggiore nitidezza sia le opportunità di investimento legate al "Paese Ungheria" (sia in termini di contributi ed agevolazioni a carattere locale – Municipalità di Nagykanizsa – sia in termini di contributi a carattere nazionale – HITA), sia le opportunità di supporto in Ungheria per gli imprenditori italiani connesse al "Sistema Italia" a sostegno (attraverso CCIU, ICE, Ambasciata d'Italia, Network imprenditori italiani già operanti in Ungheria).

Dopo il saluto iniziale del Sindaco di Nagykanizsa, del Presidente della CCIU e di Sua Eccellenza Ambasciatrice M.A. Accili, ci si è soffermati in particolare ad esaminare più in dettaglio lo schema incentivi paese (attraverso HITA), le opportunità di supporto allo sviluppo dell'imprenditoria italiana in Ungheria (attraverso ICE e CCIU), alcuni aspetti molto delicati connessi all'entrata in vigore del nuovo codice civile ungherese (ITL), per terminare con la presentazione di casi aziendali (Flame Spray Kft e Donazzan) che hanno ben rappresentato ai Partecipanti quali possano essere i fattori critici di successo e di attenzione da considerare nel momento di pianificare i propri investimenti in territorio ungherese.

Il seminario si è concluso con un ricco buffet offerto da HITA, che ha permesso agli imprenditori intervenuti all'evento di avere un contatto diretto e personale con i vari rappresentanti delle istituzioni e delle organizzazioni di supporto, al fine di "aprire le porte" a future (e, ci auguriamo, proficue) occasioni di confronto sui vari business cases individuali.

Dopo questo primo appuntamento di successo, in considerazione del forte interesse manifestato dalla nostra "business community", il Road Show della CCIU continuerà a tappe forzate spostandosi in altre aree a grande potenzialità ed interesse per l'imprenditoria italiana, quali Debrecen (evento previsto nella seconda metà di maggio) e Pecs (Giugno), per poi lavorare con i nostri "Ambasciatori regionali" (soci della CCIU con una particolare conoscenza sia del settore economico che del tessuto locale di riferimento) alla istituzionalizzazione di tali eventi per tutta l'Ungheria e con regolare frequenza nel corso dell'anno.

Francesco Fanciulli

Befektetni Magyarországon

Elindult a MOLK új road show-ja

Meleg tavaszi nap fogadta március 12-én Nagykanizsán a szép számban összegyűlt résztvevőket és vendégeket az első (és nagyon várt) Road Show alkalmából, melynek témája a kis- és középvállalatok magyarországi befektetési lehetőségei voltak. Az esemény a MOLK szervezésében valósult meg a magyar Nemzeti Külgazdasági Hivatallal (HITA) és az Olasz Külkereskedelmi Intézettel (ICE), Olaszország budapesti nagykövetségével és a vendéglátó városvezetéssel együttműködésben (utóbbiaknak külön köszönet a konferencia számára biztosított nagyszerű helyszínért). A rendezvényen kiválóan felkészült olasz és magyar tanácsadók, szakemberek álltak rendelkezésre, hogy segítséget nyújtsanak az olasz befektetők számára a befektetési támogatások igénylésének előkészítő és legoperatívabb szakaszában.

Az eseményt mintegy 60 fős közönség kísérte figyelemmel, közülük is kitűnt az észak-olaszországi befektetők népes csoportja, akiket új kamarai tagunk, S. Donazzan úr kísért, aki maga is közvetlenül részt vett az esemény szervezésében, és a végén beszámolt saját, az utóbbi 15 év során Magyarországon szerzett, folyamatosan fejlődő befektetési tapasztalatairól.

A nap során magas színvonalú hozzászólások sora hangzott el, melyeknek köszönhetően még egyértelműbben kirajzolódtak a „Magyarország” programhoz kötődő befektetési lehetőségek (úgy mint helyi szintű, Nagykanizsa városban megvalósuló támogatások és kedvezmények –, és országos jellegűek – HITA), valamint a Magyarországon olasz befektetők számára nyújtott, az „Olasz Rendszer” módszerei szerint megvalósuló lehetőségek (a MOLK, az ICE, az Olasz Nagykövetség, a Magyarországon már működő olasz befektetők hálózata által).

Nagykanizsa város polgármesterének, a MOLK elnökének és Őexc. Maria Assunta Accili nagykövet köszöntője után a résztvevők még részletesebben áttekin-

tették (a HITA segítségével) a magyarországi befektetési támogatások rendszerét, a befektetésfejlesztési támogatások lehetőségeit Magyarországon az ICE és a MOLK által, valamint néhány nagyon kényes részletet, amelyek az új polgári törvénykönyv magyarországi bevezetésével vannak összefüggésben (ITL). Végül üzleti esetekről számoltak be (Flame Spray Kft. és Donazzan), amelyek jól példázták a résztvevők számára, melyek lehetnek a sikert befolyásoló kritikus tényezők, és mire kell figyelni a magyarországi befektetési tervek készítésekor.

A konferencia a HITA által nyújtott gazdag fogadással zárult, amely alkalmat kínált az eseményen részt vevő befektetők számára, hogy közvetlen és személyes kapcsolatot alakítsanak ki a különféle intézmények képviselőivel és a szervezőkkel, abból a célból, hogy „kaput nyissanak a jövőbe”, és, reméljük, a különféle egyedi business esetek számára ez hasznos összehasonlítási lehetőséget teremtett.

Ez után az első sikeres alkalom után, tekintettel a mi „business community”-nk által megnyilvánult élénk érdeklődésre, a MOLK Road Show-ja még nagyobb lendülettel folytatódik további állomásokon, további régiókban, amelyek nagy érdeklődési potenciállal rendelkeznek az olasz befektetők tekintetében, úgy mint Debrecen (ezt az eseményt május második felére tervezzük), Pécs (júniusban), hogy aztán a mi „regionális nagyköveteinkkel” folytassuk a munkát (olyan MOLK tagok ők, akik különösen jól ismerik egy-egy térség gazdasági adottságait). Célunk, hogy kiterjesszük ezt az eseménysort egész Magyarországra az év során rendszeresen megrendezésre kerülő események formájában.

Francesco Fanciulli

FERRERO ROCHER

